

هدف اصلی این پژوهش تبیین فرایند درگیری افراد در شرطبندی‌های ورزشی است. بدین‌منظور با استفاده از نمونه‌ای به حجم ۲۷۲ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت و عملیاتی کردن نظریه یادگیری ایگز فریضیات پژوهش به آزمون کشیده شد. نتایج این تحقیق نشان داد که همبستگی معکوس و معناداری بین ابعاد نظریه یادگیری اجتماعی یعنی پیوند افتراقی، تقویت‌کننده‌های افتراقی، تقلید و تعریف و میزان مصرف و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی پاسخگویان وجود دارد. همچنین مدل رگرسیونی تحقیق نشان داد که ابعاد مفهومی نظریه یادگیری اجتماعی می‌تواند ۴۱ درصد تغییرات میزان مصرف شرطبندی‌های ورزشی و ۴۷ درصد از تغییرات میزان تمایل به شرطبندی‌های ورزشی را پیش‌بینی نمایند. در ادامه آن‌دسته از پاسخگویانی که به شکل افراطی و پاتولوژیک درگیری شرطبندی‌های ورزشی هستند تأثیرات اجتماعی و محیطی بالاتری را در مقایسه با قماربازان گهگاهی و غیرقماربازان دریافت داشته‌اند.

به‌طور کلی این پژوهش نشان داد که میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های شرطبندی و میزان تمایل به چنین فعالیت‌هایی در بستری اجتماعی صورت می‌گیرد و تغییر چنین الگوهای رفتاری منبعث از محیط اجتماعی در وهله اول نیازمند الگوسازی فرهنگی مناسب و در وهله دوم برنامه‌های پیشگیرانه و حمایتی برای گروه‌های هدف است. ■ واژگان کلیدی:

ایگز، نظریه یادگیری اجتماعی، شرطبندی‌های ورزشی

تبیین شرطبندی‌های ورزشی دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت از دیدگاه نظریه یادگیری اجتماعی ایگز

سعید کبیری

دانشجوی دکتری بررسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه مازندران
s.kabiri89@gmail.com

سیده‌معصومه شادمنفعت

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه گیلان
shamila.shadmanfaat@gmail.com

اکبر علیوردی‌نیا

استاد جامعه‌شناسی دانشگاه مازندران
aliverdinia@umz.ac.ir

محمد مهدی رحمتی

دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه گیلان
mahdi.rahmati@gmail.com

بیان مسئله

در عصر حاضر ورزش به عرصه ظهور و بازنمایی رفتار، نگرش و ارزش‌های معنادار بدل شده است. این پدیده چندوجهی به‌گونه‌ای وارد متن زندگی انسان‌ها شده است که در برخی موارد می‌توان با توجه به نگرش افراد و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی طرز تفکر، سبک زندگی و میزان سرمایه اجتماعی آنان را بازشناسی کرد. در اهمیت این پدیده اجتماعی می‌توان گفت که مردم در سراسر دنیا و در مکان‌های اجتماعی مختلف، به‌طور فزاینده‌ای به گفتگو در مورد ورزش می‌پردازند. (کاکلی^۱، ۲۰۱۵: ۴)

با توجه به اهمیت بالای ورزش در کشورهای مختلف و خیل عظیم هواداران در رشته‌های ورزشی مختلف، شرکت‌های بزرگ ورزشی، کارخانجات صنعتی، رسانه‌های گروهی و صنعت شرط‌بندی (سایت‌ها و بنگاه‌های شرط‌بندی فوتبال در دو شکل قانونی و غیر قانونی) نگاه ویژه‌ای به این عرصه در سال‌های اخیر داشته‌اند. (دلانی^۲، ۲۰۰۸) شرط‌بندی به پیش‌بینی نتایج رویدادهای مختلف همچون فعالیت‌های ورزشی در ازای مبلغ معینی پول و یا دارایی تعریف می‌گردد. (ریکوود^۳ و دیگران، ۲۰۱۰: ۱) در حالت کلی شرط‌بندی در سه مقوله قرار می‌گیرد: ۱. شرط بستن بر روی نتیجه یک رویداد مثل مسابقات ورزشی؛ ۲. بازی‌هایی که قوانین از پیش تعیین شده ریاضی دارند مثل دستگاه‌های بازی^۴ و میزهای بازی کازینوها^۵ و ۳. بازی‌هایی به‌سبک لاتاری^۶ و کلیه جایزه‌هایی که مبتنی بر انتخاب علائم و ادغام اعداد برد است. (دالفابرو و لی‌کوتر^۷، ۲۰۰۸: ۱۳)

شرط‌بندی پدیده‌ای شناخته شده برای انسان است، به‌گونه‌ای که منابع قدیمی همانند هومر از شرط‌بندی بر روی مسابقات باستانی سخن گفته‌اند. (ریکوود و دیگران، ۲۰۱۰) در حال حاضر شرط‌بندی در بسیاری از کشورهای جهان در دو شکل قانونی و غیرقانونی آن صورت می‌گیرد. اولین مکان‌های شرط‌بندی در سال ۱۹۹۵ میلادی شکل گرفتند و در پایان سال ۱۹۹۶ در سراسر جهان ۱۵ سایت شرط‌بندی آنلاین شروع به فعالیت نمود

1. Coakley
2. Delaney
3. Rickwod
4. Gaming Machines
5. Casino Table Games
6. Cross-Lotto, Powerball, Pools & Scratch Tickets and Keno
7. Delfabbro & LeCouteur

که این رقم در سال ۲۰۰۲ به ۱۸۰۰ سایت شرطبندی رسید. (ویلیامز^۱ و دیگران، ۲۰۰۷) بنابر آمار منتشرشده از سوی مراجع مرتبط، در حال حاضر ۲۸۲۸ سایت شرطبندی آنلاین با مجوز قانونی مشغول به فعالیت هستند. از میان این سایت‌های شرطبندی، ۹۵۷ کازینو، ۵۱۷ سایت شرطبندی ورزشی و ۵۲۴ سایت شرطبندی پوکر وجود دارد. (مک گووان و مک گووان^۲، ۲۰۱۳: ۲۱) همچنین افرادی که به شرطبندی‌های ورزشی مشغول هستند ۹۴ میلیون دلار پول در سال ۲۰۰۶ صرف شرطبندی بر روی مسابقات فوتبال آمریکایی کرده‌اند، از سال ۲۰۰۳ تا سال ۲۰۱۰ منافع حاصل از شرطبندی اینترنتی ۱۹/۹٪ بوده و در آماری دیگر منافع جهانی شرطبندی آنلاین ورزشی را ۵۲/۳٪ در سال ۲۰۰۴ و ۴۵/۴٪ در سال ۲۰۱۰ ذکر کرده است. آمار نشان می‌دهد که قاره اروپا در سال ۲۰۱۰ با سود ۳۴/۳۴٪ در مکان اول، قاره آسیا با سود ۳۱/۱۰٪ در مرتبه دوم و قاره آمریکای جنوبی ۳۰/۸٪ در مکان سوم قرار گرفته‌اند. (مک گووان و مک گووان، ۲۰۱۳)

به‌گفته فری^۳ (۱۹۹۶) اکثر آمریکایی‌ها حداقل تجربه شرطبندی بر روی برخی اشکال شرطبندی از قبیل بلیط‌های لاتاری، بینگو و رویدادهای ورزشی را دارند. در سال ۲۰۰۶، رقمی بالغ بر ۵۷ بلیون دلار صرف شرطبندی در آمریکا شده که بیشتر از ۲۰ بلیون دلار صرف‌شده برای خرید محصولات صوتی و تصویری ۲۸ بلیون دلار صرف‌شده برای خرید مک دونالد و کینگ برگر در سال است. (واچک^۴، ۲۰۱۱) به‌عقیده کریست^۵ (۱۹۹۸) آمریکایی‌ها سالیانه بیش از ۱۰۰ بلیون دلار را صرف شرطبندی‌های غیرقانونی بر روی فعالیت‌های ورزشی دانشگاهی و حرفه‌ای می‌کنند. آمارها^۶ حاکی از آن است که در سال ۱۹۹۱ در مسابقات فوتبال آمریکایی، قماربازان به‌طور تقریبی ۸۷ میلیون دلار در لاس‌وگاس بر روی مسابقات شرطبندی نمودند. (مرکز تحقیقات افکار ملی^۷، ۱۹۹۹) در استرالیا، شرطبندی بر روی مسابقات اسب‌دوانی و سگ‌دوانی در سال‌های ۱۹۹۷-۱۹۹۸ به‌تنهایی ۶/۱ بلیون دلار هزینه در برداشته است. (اینسلی^۸ و دیگران، ۲۰۰۴) علی‌رغم غیرقانونی بودن شرطبندی در بسیاری از کشورها، شرطبندی بر روی رویدادهای ورزشی

1. Williams
2. McGowan & McGowan
3. Frey
4. Vacek
5. Crist
6. The Championship Game of National Football League Report
7. National Opinion Research Center
8. Insley

فعالیتی رایج بوده (اینسلی و دیگران، ۲۰۰۴) و طیف گسترده‌ای از رشته‌های ورزشی همچون موتورسواری، مسابقات رالی، بسکتبال، فوتبال، دوچرخه‌سواری، اسب‌دوانی و غیره را شامل می‌شود. (ریکوود و دیگران، ۲۰۱۰ و دلانی، ۲۰۰۸) کمیسیون بهره‌وری استرالیا^۱ (۲۰۰۸) مدعی شده است که ۷۰ الی ۸۰ درصد از بزرگسالان در استرالیا حداقل یک‌بار در سال شرط‌بندی می‌نمایند.

شرط‌بندی به دو شکل شرط‌بندی‌های تفریحی^۲ (مانند شرط‌بندی که بین دو دوست و یا دو همکار بر سر نتیجه یک مسابقه صورت می‌گیرد و منافع حاصل از آن می‌تواند شامل وجه نقدی، صرف شام و... باشد) و شرط‌بندی پاتولوژیک^۳ (که طی آن فرد با بی‌پولی مواجهه می‌گردد و وقت زیادی را صرف شرط‌بندی می‌کند که پیامدهایی برای فرد قمارباز، دیگران و جامعه دارد)، طبقه‌بندی می‌گردد. (نیل^۴ و دیگران، ۲۰۰۵) به عقیده دلانی و همکاران (۲۰۰۸) ورزش، بستری مناسب برای شرط‌بندی فراهم می‌کند، بازی‌های هفتگی، اهمیت هر مسابقه برای قمارباز را تضمین می‌کند، قماربازان همچون هواداران ورزشی، نتایج مسابقات را دنبال کرده، پیگیر مصدومیت بازیکنان بوده و حتی به وضعیت جوئی مسابقه که به احتمال زیاد بر روی نتیجه بازی اثرگذار است توجه می‌کنند. در حقیقت، امروزه افشار مختلف جامعه، به خصوص قشر جوان، با تنوعی از فرصت‌های شرط‌بندی روبرو بوده و بسیاری از آنها در اشکال متنوعی از شرط‌بندی مشغول می‌گردند. (ترنر^۵ و دیگران، ۲۰۱۱) چنین رشد سریعی در فعالیت‌های شرط‌بندی، توجه بسیاری از محققین و صاحب‌نظران را در حوزه‌های مختلف جرم‌شناسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی به خود جلب نموده (تسیتسیکا^۶ و دیگران، ۲۰۱۰) و محرک مطالعات اجتماعی در باب علل شیوع این پدیده و ویژگی‌های افراد قمارباز و پیامدهای منفی آن شده است. (کریستیانسن^۷ و دیگران، ۲۰۱۵)

شرط‌بندی‌های ورزشی در کشورمان نیز به‌خصوص در چندسال اخیر در شمال کشور، رو به‌فزونی گذارده و آمارهای اعلام‌شده از سوی مراجع سیاسی و قضایی کشور

1. The Productivity Commission
2. Recreational Gambling
3. Pathological Gambling
4. Neal
5. Turner
6. Tsitsika
7. Kristiansen

نیز گواه تبدیل شدن این پدیده به یک مسئله اجتماعی است (سایت خبری ایلنا، ۲۴ اسفند، ۱۳۹۲)، به‌عنوان مثال، به گزارش سایت خبری عصر ایران؛ سایت‌های شرط‌بندی فارسی زبان در سال‌های اخیر با عدم برخورد جدی و قانونی، توسعه چشمگیری داشته و بر روی تمامی رقابت‌های ورزشی و به‌طور خاص فوتبالی سایه افکنده‌اند (۱۹ خرداد، ۱۳۸۹)، در مناطق شمالی کشور، شرط‌بندی‌های ورزشی در دو نوع آنلاین (در سایت‌های اینترنتی همچون لاین، بیتوته، بت لاین، لایو اسکور) و به‌صورت چاپی در نام مستعمل توتو (با اسامی چون، آل جی، بارسا، ستارگان، کاکا، قایقران، المپیک، اطلس و...) رواج داشته و هر هفته با بالا رفتن تب مسابقات ورزشی بسیاری از جوانان و نوجوانان اقدام به شرط‌بندی‌های ورزشی می‌نمایند، به‌گونه‌ای که رئیس پلیس فتا (۱۳۹۲) در مصاحبه با خبرگزاری‌های کشور از شناسایی بیش از ۳۰۰ سایت شرط‌بندی خبر داده (سایت ایلنا، ۱۲ اسفند ۱۳۹۲ و رجانیز، ۱۴ مهر ۱۳۹۲) و مستند شوک در برنامه‌ای اختصاصی در سال ۱۳۹۲ به موضوع شرط‌بندی‌های ورزشی در استان گیلان به‌خصوص شهر رشت پرداخت. با توجه به اهمیت موضوع و شیوع این فعالیت در بین قشر جوان کشورمان این پژوهش در تلاش است تا به بررسی علل درگیر شدن جوانان شهر رشت در فعالیت‌های شرط‌بندی بپردازد، بدین‌منظور با استفاده از نظریه یادگیری اجتماعی و مفاهیم اصلی آن یعنی پیوندهای افتراقی، تقویت‌کننده‌های افتراقی، تقلید و تعریف، مشارکت جوانان در فعالیت‌های شرط‌بندی را تبیین می‌نماید و سعی خواهد نمود، به این پرسش اساسی پاسخ دهد که فرایند یادگیری اجتماعی چه نقشی در مشارکت و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی ایفا می‌نماید؟

پیشینه تحقیقات صورت‌گرفته در زمینه شرط‌بندی

تحقیقات صورت‌گرفته در حوزه شرط‌بندی‌های ورزشی نشان داده‌اند که، جوانان از آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه هستند (درونسکی و گوپتا، ۲۰۰۰ و ترنز و دیگران، ۲۰۱۱)، به‌گونه‌ای که فراوانی درگیرشدن جوانان در فعالیت‌های شرط‌بندی بیشتر از بزرگسالان است، به‌عنوان مثال، فراتحلیل صورت‌گرفته در بین سال‌های ۱۹۹۷ الی ۲۰۰۰ در کشورهای اسکانندیناوی گواه این مدعاست که نرخ فعالیت‌های شرط‌بندی در گروه

جوانان ۵ برابر گروه بزرگسال است (کریستیانسن و ینسن^۱، ۲۰۱۱)، همچنین، پژوهش صورت گرفته در ایالات متحده آمریکا و کانادا نیز نشان می‌دهد مشکلات اجتماعی و روانی ناشی از شرطبندی در بین جوانان به مراتب بیشتر از افراد بالغ است. (شافر و هال^۲، ۲۰۰۱) در مطالعاتی که اخیراً در بین جوانان اسکاتلندی انجام گرفت، محققین مشکلات فراوانی را در زندگی اجتماعی گروه مورد مطالعه گزارش دادند (مودیه و فینینگان^۳، ۲۰۰۶)، در حقیقت، قماربازانی که به شکل پاتولوژیک به این فعالیت مشغول‌اند، مشکلات اجتماعی چون ورشکستگی، طلاق و جدایی، تغییر شغل، زندانی شدن، بازداشت، دستگیری، فشارهای خانوادگی، خشونت، افسردگی و خودکشی، مشاوره‌های درمانی و غیره را تجربه می‌کنند. (کمیسون بهره‌وری استرالیا، ۱۹۹۹: ۳۲؛ دیکسون^۴ و دیگران، ۲۰۱۰، ویترو^۵ و دیگران، ۲۰۰۱ و واین^۶ و دیگران، ۱۹۹۶) این افراد بیشتر از طبقات محروم جامعه بوده، غالب آنها را افراد مجرد و کم سن و سال تشکیل می‌دهند. (ولبرگ^۷، ۱۹۹۴)؛ شافر و دیگران، ۱۹۹۴؛ آبوت^۸ و دیگران، ۱۹۹۵؛ راجرز و وبل^۹، ۱۹۹۸ و اسپرستن^{۱۰} و دیگران، ۲۰۰۰) وینترز^{۱۱} و دیگران (۱۹۹۳) نشان دادند که ارتباط معناداری بین شرطبندی‌های جوانان و عملکرد تحصیلی ضعیف وجود دارد. مصرف الکل، مواد مخدر، سیگار (گوپتا و درونسکی^{۱۲}، ۱۹۹۸)، بروز هیجانات پاتولوژیک (نویر^{۱۳} و دیگران، ۲۰۰۴)، تصورات غلط (دلفابرو و تراپ^{۱۴}، ۲۰۰۳) و نگرش‌های غیرعقلانی (امرسون و دیگران^{۱۵}، ۲۰۰۷) تنها نمونه کوچکی از پیامدهای ناگوار ناشی از فعالیت‌های شرطبندی است، که اگر جامعه به‌نحوی هوشمندانه و جدی با آن برخورد نکند، مشکلات عدیده‌ای را برای افراد قمارباز و خانواده‌اش و جامعه به‌طور کلی به‌همراه دارد.

1. Kristiansen & Jensen
2. Shaffer & Hall
3. Moodie & Finnigan
4. Dickson
5. Vitaro
6. Wynne
7. Volberg
8. Abbott
9. Rogers & Webley
10. Sproston
11. Winters
12. Gupta & Derevensky
13. Nower
14. Delfabbro & Thrupp
15. Emerson

در ارتباط با علل اجتماعی سوق یافتن افراد به سمت فعالیت‌های شرط‌بندی تحقیقات مختلفی صورت گرفته است، به‌عنوان مثال، تحقیقات در زمینه جنسیت و شرط‌بندی‌های ورزشی، نشان داده‌اند که مردان بیشتر از زنان در فعالیت‌های شرط‌بندی درگیر می‌شوند (بارنز^۱ و دیگران، ۱۹۹۹؛ شید^۲ و دیگران، ۲۰۱۰؛ استینفیلد^۳ و دیگران، ۱۹۹۷؛ ولبرگ و دیگران، ۲۰۱۰ و وینترز و دیگران، ۱۹۹۳)، گروهی دیگر از محققین به این نتیجه رسیدند که شروع شرط‌بندی فرد تحت تأثیر مستقیم روابط متقابل با دیگران و شبکه‌های اجتماعی قرار دارد، افرادی که دوستان، والدین، نزدیکان قمارباز دارند، بیشتر احتمال دارد تا به سمت چنین الگوهای رفتاری سوق یابند. (هاردن^۴ و دیگران، ۲۰۰۴؛ وینترز و دیگران، ۱۹۹۳ و واین و دیگران، ۱۹۹۶) به‌عبارت دیگر، اعتقادات و نگرش‌های خانواده و دوستان فرد، تأییدکننده فعالیت‌های شرط‌بندی بوده و مشارکت در آن را تسهیل می‌نماید، به‌عنوان مثال دریافت هنجارهای اجتماعی مثبت در ارتباط با شرط‌بندی‌های ورزشی همبستگی مثبتی را با مشارکت در شرط‌بندی نشان داده است (لاریمر و نایبرز^۵، ۲۰۰۳ و هانس و دیگران، ۲۰۱۴)، به‌علاوه افزایش کنترل اجتماعی والدین، با کاهش فعالیت‌های شرط‌بندی جوانان همراه است (ماگون و اینگرسل^۶، ۲۰۰۶)، برخی از محققین به فراهم بودن فرصت‌های شرط‌بندی به‌عنوان عاملی مهم در آغاز مشارکت در فعالیت‌های شرط‌بندی اشاره نمودند، به‌عقیده پژوهشگران وجود فرصت‌های ساختاری بالقوه علت اصلی شکل‌گیری شرط‌بندی‌های ورزشی است. (شید و دیگران، ۲۰۱۰) به‌گفته لاپلانت^۷ و همکاران (۲۰۰۷) بستر اجتماعی که افراد در آن زندگی می‌کنند احتمال درگیر شدن در فعالیت‌های شرط‌بندی را افزایش می‌دهد. به‌عقیده هانس^۸ و همکاران (۲۰۱۴) نگرش فرد نسبت به قماربازی، همچنین با پیشینه خانوادگی در زمینه شرط‌بندی همراه است. نتایج تحقیق ارفرد^۹ و همکاران (۲۰۰۹) در همین حوزه نشان داد، جوانانی که دارای والدین قمارباز هستند، نگرش مثبتی نسبت به شرط‌بندی‌های ورزشی دارند.

1. Barnes
2. Shead
3. Stinchfield
4. Hardoon
5. Larimer & Neighbors
6. Magoon & Ingersoll
7. LaPlante
8. Hanss
9. Orford

نظریه یادگیری اجتماعی ایکز و شرطبندی‌های ورزشی

نظریه یادگیری اجتماعی (ایکز^۱، ۱۹۸۵ و ۱۹۹۸ و برگس^۲ و ایکز، ۱۹۶۶) یکی از نظریات مهم در تبیین جرم و رفتارهای انحرافی است. این تئوری در حوزه رفتار فردی، به‌منظور تبیین تمایل افراد به ارتکاب رفتارهای انحرافی و مجرمانه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد که قابلیت ماندگاری و تغییر در گذر زمان را دارد. (ایکز و یسن^۳، ۲۰۰۶: ۳۹) این تئوری به‌طور کلی مدعی است، فرایند یادگیری نقش مهمی در رفتارهای مجرمانه و انحرافی (همچون شرطبندی‌های ورزشی) ایفا می‌نماید. (ایکز، ۱۹۹۸) ایکز در فرایند یادگیری اجتماعی، چهار مفهوم مرکزی را ارائه می‌دهد. (ایکز، ۱۹۹۸؛ ایکز و یسن، ۲۰۰۶؛ برگس و ایکز، ۱۹۹۶ و هوانگ^۴ و ایکز، ۲۰۰۷) اولین مؤلفه اصلی در فرایند یادگیری اجتماعی، پیوند افتراقی^۵ است که با در نظر گرفتن، فراوانی^۶، استمرار زمانی^۷، تقدم^۸ و شدت^۹ بین انواع پیوندهای احتمالی، تفاوت ایجاد می‌کند. در حقیقت، پیوند افتراقی مفهوم مرکزی نظریه پیوند افتراقی ساترلند^{۱۰} بوده و بستر اجتماعی مفاهیم بعدی نظریه یادگیری اجتماعی را فراهم کرده است (ایکز و دیگران، ۱۹۷۹)، به‌عبارت دیگر، زمینه (بستر)ی است که مکانیزم یادگیری اجتماعی رفتار را تسهیل می‌نماید. (لی^{۱۱} و دیگران، ۲۰۰۴) پیوند افتراقی به قرار گرفتن فرد در معرض نگرش‌ها و رفتارهای دیگران اشاره دارد، چنین بستری (در معرض نگرش و یا رفتارهای انحرافی چون شرطبندی قرار گرفتن) ممکن است، مستقیم، غیرمستقیم، کلامی و یا غیرکلامی باشد. (وریل^{۱۲}، ۲۰۰۵: ۳۲) پیوند افتراقی مفهومی است که باعث شکل‌گیری تصمیمات عقلانی در ارتباط و کنش متقابل با همالان منحرف می‌گردد، در نتیجه، افرادی که در معرض اشخاص منحرف قرار می‌گیرند می‌توانند میل‌شان به درگیری در رفتارهای غیرقانونی

1. Akers
2. Burgess & Akers
3. Jensen
4. Hwang
5. Differential Association
6. Frequency
7. Duration
8. Priority
9. Intensity
10. Sutherland
11. Lee
12. Verrill

را با یادگیری تعاریف مطلوب تخطی از قانون گسترش دهند. (لی^۱، ۲۰۱۳: ۱۱) در حقیقت این مفهوم ساختار پنهانی از روابط متقابل (ارتباط مستقیم با شرطبندی‌های ورزشی دیگران) و هنجاری (قرار گرفتن در معرض ارزش‌ها و هنجارهای مثبت و یا منفی نسبت به شرطبندی‌های ورزشی) است. (ایکرز، ۱۹۹۸: ۶۲-۶۱) پیوند افتراقی در گروه‌های مرجع اولیه و ثانیه همچون خانواده، همالان، مدرسه، محیط کار و غیر رخ می‌دهد. هریک از این گروه‌های مرجع نقش مهمی در فرایند یادگیری اجتماعی ایفا می‌نمایند. (ایکرز و سیلرز، ۲۰۰۴: ۸۵) در این میان کیفیت ارتباطات فرد با افراد کجرو در گروه‌های مرجع با ابعادی چون فراوانی ارتباط (تعداد افراد شرطبندی که فرد با آنها در ارتباط است)، استمرار زمانی (میزان زمانی که فرد با افراد قمارباز می‌گذارند)، تقدم این ارتباط (اشاره به تأثیر رابطه با افراد قمارباز دارد) و در نهایت شدت که به ارزیابی اهمیت فرد منحرف و میزان نزدیکی با وی اشاره دارد (وریل، ۲۰۰۵: ۳۵) تعیین می‌گردد. تحقیقات مختلف نشان داده‌اند که پیوند افتراقی با گروه‌های مرجع اولیه و ثانویه مثل دوستان نقش مهمی در رفتارهای انحرافی دارد، به‌عنوان مثال محققین دریافته‌اند که رابطه معنادار و مستقیمی بین رفتارهای انحرافی و دوستان کجرو وجود دارد. (ایکرز و دیگران، ۱۹۷۹؛ برونفیلد و تامپسون^۲، ۲۰۰۲؛ ژانگ و مسنر^۳، ۲۰۰۰؛ جاکویت^۴، ۱۹۸۱ و فلام^۵ و دیگران، ۲۰۰۱)

تعاریف، دومین مؤلفه نظریه یادگیری اجتماعی ایکرز است. تعاریف نگرش‌هایی است درباره رفتارهایی خاص که به‌وسیله فرایند پیوند افتراقی، تقلید و کنش متقابل، یاد گرفته می‌شوند و موقعیتی را به‌عنوان فرصت یا فقدان فرصت برای اعمال مجرمانه فراهم می‌کنند. (علیوردی‌نیا و دیگران ۱۳۹۳) این مفهوم، اشاره به عقاید فرد نسبت به رفتارهای انحرافی دارد. (ایکرز، ۱۹۹۸: ۵۴) این عقاید باعث مهم شدن عقاید دیگران گردیده و جهت‌گیری‌های فرد را مشخص می‌نماید. (وریل، ۲۰۰۵: ۳۹) تعاریف مطلوب از رفتارهای انحرافی شامل تعاریف مثبت و خنثی‌ساز^۶ می‌باشند. در این ارتباط،

1. Lee
2. Brownfield & Thompson
3. Zhang & Messner
4. Jaquith
5. Flom
6. Positive and Neutralizing Definitions

تعاریف مثبت، مشتمل بر عقایدی‌اند که فعالیت‌های مجرمانه و خلاف قانون را از نظر اخلاقی قابل قبول می‌دانند، تعاریف خنثی‌ساز نیز اشاره به عقاید و یا نگرش‌هایی دارند رفتارهای انحرافی و غیرقانونی (همچون شرطبندی‌های ورزشی) را توجیه می‌نمایند. (لی، ۲۰۱۳: ۱۰)

مؤلفه بعدی در فرایند یادگیری اجتماعی، تقویت‌کننده‌های افتراقی^۱ هستند که از نظریه رفتاری اقتباس شده (اسکینر، ۱۹۵۳) و اشاره به تخمین پاداش و سود رفتار فعلی و محتمل (همچون ارزیابی هزینه - فایده شرطبندی‌های ورزشی) دارد، به عبارت دیگر، چشم‌داشت‌های اجتماعی و غیراجتماعی حاصل از هزینه - فایده رفتار کجروانه تقویت‌کننده‌های افتراقی خوانده می‌شوند. (ایکرز، ۱۹۹۸: ۶۷) در این ارتباط، افراد در معرض همالان کجرویی^۲ قرار می‌گیرند که با تقویت‌کننده‌هایی^۳ چون پاداش‌های مالی، عاطفی و اجتماعی، قانون‌شکنی و رفتارهای انحرافی را تشویق می‌نمایند. (ایکرز و یسنس، ۲۰۰۶؛ برگس و ایکرز، ۱۹۶۶ و هوانگ و ایکرز، ۲۰۰۷)

تقلید^۴، آخرین گزاره‌ای است که تعیین‌کننده درگیری افراد در رفتارهای انحرافی و یا غیرقانونی همچون شرطبندی‌های ورزشی می‌گردد، این مفهوم برگرفته از نظریه یادگیری‌شناختی است. (بندورا^۵، ۱۹۷۷) این مفهوم اشاره به یادداشت‌برداری و الگوبرداری از رفتارهای افراد مورد قبول با نگاه کردن و در نظر گرفتن نتایج دارد. (ایکرز، ۱۹۹۸: ۷۵-۷۶) به عنوان مثال، افرادی که می‌بینند، دوستان‌شان به فعالیت‌های کجروانه می‌پردازند، بیشتر احتمال دارد که طی فرایند تقلید و الگوسازی از آنچه مشاهده نموده‌اند، به سمت فعالیت‌های کجروانه (همچون شرطبندی‌های ورزشی) سوق یابند. فرایند الگوبرداری و تقلید، به عواملی چون خصوصیات فردی که دچار رفتارهای انحرافی بوده، شدت مشاهدات (در معرض شرطبندی‌های ورزشی قرار داشتن از نظر دفعات و کیفیت) و پیامدهایی (پاداش و تنبیهات، در این تحقیق به میزان برد و باخت فرد قمارباز اشاره می‌کند) که رفتار مورد نظر به دنبال داشته، بستگی دارد. به عبارت دیگر، افرادی که با همالان کجرو در ارتباط هستند، بعد از سبک سنگین کردن پاداش‌ها و زیان‌های واقعی و محتمل،

1. Differential Reinforcement
2. Deviant peers
3. Reinforcements
4. Imitation
5. Bandura

اقدام به رفتارهای انحرافی می‌نمایند. (لی، ۲۰۰۵: ۴۰)

در واقع، نظریه یادگیری اجتماعی ایگرز، یادگیری را در ارتباط با پیامدهای رفتار می‌داند. بر مبنای بسط این نظر، افراد رفتار اجتماعی را از طریق شرطی شدن یا الگوگیری مستقیم از رفتار دیگران یاد می‌گیرند. همچنین، رفتار از طریق پاداش یا تقویت مثبت، تقویت می‌شود؛ و با فقدان پاداش (مجازات منفی) یا مجازات واقعی (مجازات مثبت یا صریح) تضعیف می‌گردد. از این‌رو اگر رفتار فرد تقویت شود، منجر به تکرار رفتار خواهد شد؛ به تعبیری دیگر، رفتار یاد گرفته شده است. (علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲) همین‌طور اگر فرد بعد از یک رفتار معین تنبیه شود، یاد می‌گیرد که از تکرار رفتار اجتناب کند. بنابراین، اگر به افراد منحرف به‌خاطر انحراف گذشته‌شان، به‌جای تنبیه شدن، پاداش داده شود و آنها به‌خاطر انحراف‌شان مورد تشویق نیز قرار گیرند، به‌طور مداوم دست به اعمال انحرافی می‌زنند. تکرار و شدت روی دادن پیامد یک رفتار و همچنین وقوع پیامد بعد از رفتار و زمان وقوع پیامد، یعنی اینکه بلافاصله بعد از رفتار یا با تأخیر بیاید، عواملی هستند که بر رفتار تأثیر گذارند. بنابراین فرد با اشکال متنوعی از رفتار روبرو است؛ و لذا برخی از اشکال رفتار بر دیگر اشکال ترجیح داده خواهد شد و این به‌دلیل بازخورد اجتماعی رفتار تقویتی تنبیه می‌باشد. (علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱)

محققین از این نظریه به‌منظور تبیین رفتارهای مجرمانه و انحرافی استفاده نموده‌اند، به‌عنوان مثال، در حوزه مصرف مواد (ایگرز و دیگران، ۱۹۷۹ و کرون^۱ و دیگران، ۱۹۸۵)، رفتارهای انحرافی سایبری (اسکینر و فریم^۲، ۱۹۹۷)، خشونت خانگی (سیلرز^۳ و دیگران، ۲۰۰۳) رفتارهای انحرافی در ادارات پلیس (کاپل و پیکوریو^۴، ۲۰۰۴)، مصرف مشروبات الکلی در افراد بالای ۶۰ سال (ایگرز و دیگران، ۱۹۸۹) و مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی در میان جوانان (وینفری و گریفیتس^۵، ۱۹۸۳ و وینفری و دیگران، ۱۹۸۹) اعتبار تجربی این نظریه به‌آزمون کشیده شد، در مقایسه با نظریات رقیب، مفاهیم و گزاره‌های نظریه یادگیری اجتماعی از تأیید تجربی بیشتری برخوردار گردید. (وریل، ۲۰۰۵)

1. Krohn
2. Skinner & Fream
3. Sellers
4. Chappell & Piquero
5. Winfree & Griffiths

جمع‌بندی مباحث نظری

به‌طور کلی نظریه یادگیری اجتماعی بر این باور است که رفتارهای انحرافی، مجرمانه و ریسکی محصول فرایند نرمال یادگیری اجتماعی هستند، به‌گونه‌ای که فعالیت‌های کجروانه و انحرافی چون شرط‌بندی‌های غیرقانونی، در محیطی رواج پیدا می‌کنند که این‌دست از رفتارها از مقبولیت اجتماعی برخوردار بوده و از کمترین میزان هزینه و بیشترین میزان فایده برای کنشگر برخوردار باشد. در چنین بستری فرد با کنش‌های متقابل خود با اطرافیان و از طریق تقویت‌کننده‌های اجتماعی و غیراجتماعی رفتار مذکور را فرا گرفته (تقلید) و درونی (تعاریف) می‌کند.

در نتیجه از آنجایی که این نظریه به‌خوبی رفتارهای انحرافی افراد را تبیین می‌نماید، رفتارهای غیرقانونی و انحرافی چون شرط‌بندی‌های ورزشی را نیز می‌توان بر پایه نظریه یادگیری اجتماعی ای‌کزرز تبیین نمود. افرادی که به شرط‌بندی‌های ورزشی مشغول‌اند نیز، با دامنه‌ای از تقویت‌کننده‌ها و پیوندهای افتراقی، بستری اجتماعی از تعاریف (مثبت، خنثی‌ساز) و تقلید (الگوبرداری) روبرو هستند. لذا فرضیات پژوهش به قرار زیر است:

فرضیه‌های پژوهش

- پیوندهای افتراقی بر میزان مشارکت و تمایل فرد به‌سمت شرط‌بندی‌های ورزشی تأثیر مستقیم دارد.
- تقویت‌کننده‌های افتراقی بر میزان مشارکت و تمایل فرد به‌سمت شرط‌بندی‌های ورزشی تأثیر مستقیم دارد.
- تعاریف مثبت و خنثی‌ساز بر میزان مشارکت و تمایل فرد به‌سمت شرط‌بندی‌های ورزشی تأثیر مستقیم دارد.
- تقلید بر میزان مشارکت و تمایل فرد به‌سمت شرط‌بندی‌های ورزشی تأثیر مستقیم دارد.

روش‌شناسی

برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از روش پیمایش بهره گرفته شده است و جامعه آماری این تحقیق نیز دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت (دانشگاه گیلان و دانشگاه واحد آزاد اسلامی شهر رشت) می‌باشند که بر این اساس نمونه‌ای به حجم ۲۷۲ نفر از دانشجویان

به‌روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی در گروه افرادی که به شرط‌بندی‌های ورزشی مبادرت نموده‌اند و روش نمونه‌گیری در دسترس در گروه افرادی که درگیر چنین فعالیت‌هایی نیستند، در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۳ انتخاب شدند، تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS21 با آزمون‌های آماری چون آزمون تحلیل واریانس (آنوا) و ضریب همبستگی پیرسون و معادله رگرسیون صورت گرفته است. از مجموع پاسخگویان پژوهش ۶۳/۶٪ از پاسخگویان از دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر رشت و ۳۶/۴٪ نیز از بین دانشجویان دانشگاه گیلان انتخاب شده‌اند. ۱۷/۳٪ از پاسخگویان ۲۰ سال و پایین‌تر، ۶۲/۴٪ بین ۲۱ الی ۲۵ سال و ۲۰/۲٪ نیز بالاتر از ۲۵ سال هستند، ۴۳/۸٪ از پاسخگویان را دانشجویان دختر و ۵۶/۳٪ را نیز دانشجویان پسر تشکیل داده‌اند، ۵۸/۱٪ از دانشجویان مجرد و ۴۱/۹٪ نیز متأهل بودند و در ارتباط با سطح تحصیلات پاسخگویان، ۵۳/۳٪ در مقطع کارشناسی، ۴۳/۸٪ کارشناسی ارشد و ۲/۹٪ نیز در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بوده‌اند.

۱۲۷

تصریح مفاهیم و سنجش متغیرها

به‌منظور آزمون تجربی نظریه یادگیری اجتماعی ایکرز، مفاهیم نظری این آزمون به‌صورت زیر عملیاتی گردیده است: بعد پیوند افتراقی، اشاره به‌میزان ارتباط فرد از نظر فیزیکی و نگرشی (کیفیت عقیده) با افرادی است که به رفتارهای انحرافی مشغول‌اند و از نظر فراوانی، تقدم، شدت و اولویت ارتباط نیز متفاوت می‌باشند (ایکز و دیگران، ۱۹۷۹؛ لی و دیگران، ۲۰۰۴، وریل، ۲۰۰۵ و علیوردی‌نیا و دیگران، ۱۳۹۴)، بعد ارتباط هنجاری به کیفیت عقیده و نگرش دیگران مهم (خانواده، دوستان فرد) در باب شرط‌بندی‌های ورزشی اشاره دارد و بعد ارتباطی نیز به‌حضور افرادی که درگیر شرط‌بندی‌های ورزشی‌اند در بین اطرافیان فرد، میزان ارتباط، تقدم ارتباط، شدت ارتباط و زمان آشنایی اشاره دارد. این بعد در پژوهش ایکرز و همکاران، ۱۹۷۹؛ علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲؛ علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱؛ وریل، ۲۰۰۵؛ لی و همکاران، ۲۰۰۴؛ ایکرز و کوکران^۱ (۲۰۱۰) به‌نقل از علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲ و علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴ مورد استفاده قرار گرفته است.

بر این اساس بعد پیوندهای افتراقی با سه گویه: آیا در بین دوستان خود فردی را

می‌شناسید که به شرط‌بندی مشغول باشد؟ آیا در بین اعضای خانواده خود فردی را می‌شناسید که به شرط‌بندی مشغول باشد؟ آیا در بین اطرافیان مهمم خود فردی را می‌شناسید که به شرط‌بندی مشغول باشد؟ مورد بررسی قرار گرفت. همچنین ابعاد مدت پیوند افتراقی با سؤال: چند سال است که با افراد قمارباز آشنا شده‌اید و با آنها در ارتباط‌اید؟؛ تقدم پیوند افتراقی با سؤال: تا چه حد ارتباط با افراد مورد نظر برای شما در مقایسه با دیگران مهم هستند؟ و شدت پیوند افتراقی با سؤال: میزان رفت آمد شما با افراد مورد نظر چقدر است؟ بررسی شد. بعد کیفیت هنجاری نیز با ۲ گویه: اعضای خانواده‌ام به‌طور کلی با شرط‌بندی‌های ورزشی مخالف هستند؛ دوستان نزدیکم به‌طور کلی با شرط‌بندی‌های ورزشی مخالف هستند مورد بررسی قرار گرفتند. کلیه گویه‌ها براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفته است.

تقویت‌کننده‌های افتراقی اشاره به همه بازخوردهای مثبت و منفی ناشی از شرط‌بندی‌های ورزشی دارد، بعد مذکور در پژوهش ایکرز و دیگران، ۱۹۷۹؛ لی و دیگران، ۲۰۰۴؛ وریل، ۲۰۰۵؛ علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲؛ علیوردی‌نیا و حیدری ۱۳۹۱ و علیوردی‌نیا و دیگران، ۱۳۹۴ مورد سنجش قرار گرفته است.

بنابراین بعد عکس‌العمل اطرافیان به شرط‌بندی‌های ورزشی با ۳ گویه: دوستانم من را به شرط‌بندی تشویق می‌نمایند؛ در بین اعضای خانواده‌ام، افرادی هستند که من را به شرط‌بندی تشویق می‌نمایند؛ در بین افراد مهمی که می‌شناسم، افرادی هستند که من را تشویق به شرط‌بندی ورزشی می‌نمایند؛ مورد بررسی قرار گرفته است. بعد بازدارندگی رسمی با ۴ گویه: فکر می‌کنم با شرط‌بندی‌های ورزشی دچار دردسر قانونی گردم؛ فکر می‌کنم، انجام شرط‌بندی‌ها عواقب قانونی همچون بازداشت را به دنبال دارد؛ فکر می‌کنم، انجام شرط‌بندی‌ها عواقب قانونی همچون جریمه نقدی به دنبال دارد؛ فکر می‌کنم اگر مراجع قضایی از شرط‌بندی‌های ورزشی‌ام باخبر شوند، سریعاً تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرم، مورد بررسی قرار گرفته است. بعد بازدارندگی غیررسمی با ۳ گویه: با انجام شرط‌بندی‌های ورزشی از جانب دوستانم طرد می‌شوم؛ با انجام شرط‌بندی‌های ورزشی خانواده‌ام من را تنبیه می‌نمایند؛ انجام شرط‌بندی‌های ورزشی با سرزنش از جانب دیگران مهم همراه است؛ مورد سنجش قرار گرفته است. بعد تداخل با سایر جنبه‌های زندگی با ۳ گویه: فکر می‌کنم، شرط‌بندی‌های ورزشی به فعالیت‌های درسی لطمه می‌زند؛ فکر می‌کنم، شرط‌بندی‌های ورزشی مانع انجام فعالیت‌های کاری می‌گردد؛ فکر

می‌کنم، شرط‌بندی‌های ورزشی تداخلی با فعالیت‌های روزمره ندارد؛ مورد سنجش قرار گرفته است. همچنین بعد هزینه - فایده با ۷ گویه: شرط‌بندی‌های ورزشی منافع مالی خوبی به همراه دارد؛ شرط‌بندی‌های ورزشی باعث افزایش شبکه اجتماعی فرد می‌گردد؛ شرط‌بندی‌های ورزشی فعالیت هیجان‌انگیز است؛ شرط‌بندی‌های ورزشی باعث ارتقاء سلامت روانی فرد می‌گردد؛ شرط‌بندی‌های ورزشی باعث فرار فرد از مشکلات روزمره می‌گردد؛ شرط‌بندی‌های ورزشی به فرد حس موفقیت اعطاء می‌نماید؛ شرط‌بندی‌های ورزشی باعث افزایش اطلاعات ورزشی من می‌گردد؛ بررسی شده است.

بعد تعاریف، اشاره به هنجارها، عقاید و جهت‌گیری‌های معطوف به رفتار انحرافی است و شامل تعاریف مثبت و یا خنثی‌ساز (ایکرز، ۱۹۷۹؛ لی و دیگران، ۲۰۰۴ و وریل، ۲۰۰۵) می‌باشد. در این پژوهش نیز تعاریف مشتمل بر جهت‌گیری‌های مثبت و خنثی‌ساز فرد جهت تبرئه رفتار خود و یا مثبت جلوه دادن آن را دارد. این بعد نیز در پژوهش ایکرز، ۱۹۷۹؛ لی و همکاران، ۲۰۰۴؛ وریل، ۲۰۰۵؛ علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱ و علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴ مورد سنجش واقع شده است.

بعد تعاریف مثبت با ۲ گویه: به‌نظرم شرط‌بندی‌های ورزشی مغایر با شریعت ما نیست؛ به‌نظرم شرط‌بندی‌های ورزشی از نظر اخلاقی مانعی ندارد؛ مورد سنجش قرار گرفت. بعد تعاریف خنثی‌ساز نیز با ۲ گویه: مردم نباید، افراد قمارباز را محکوم کنند، چرا که فعالیت آنها به کسی آسیب نمی‌زند؛ به‌نظرم افراد قمارباز مسئول اعمال خود نیستند، به‌خاطر اینکه آنها تحت فشار مالی و اجتماعی هستند؛ مورد بررسی قرار گرفت. کلیه گویه‌های شاخص تعاریف بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفته است.

بعد تقلید، اشاره به مشاهده رفتارهای انحرافی از سوی کلیه افراد مهم و مورد ستایشی است که فرد با آنها در ارتباط است (لی و دیگران، ۲۰۰۴ و ایکرز و دیگران، ۱۹۷۹) در این پژوهش نیز بعد تقلید اشاره به کلیه افرادی دارد که در حکم الگوهای مرجع (خانواده، دوستان، همکاران و دیگران مهم) به شرط‌بندی‌های ورزشی مشغول بوده و فرد از آنها پیروی می‌نماید، گویه‌های این شاخص در تحقیقات ایکرز و همکاران، ۱۹۷۹، لی و همکاران، ۲۰۰۴، وریل، ۲۰۰۵، علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱ و علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش بعد تقلید از الگوهای مرجع اولیه با دو گویه: در خانواده‌ام فرد قماربازی وجود دارد که سعی می‌کنم از رفتارهای وی پیروی کنم؛ در بین دوستانم فرد قماربازی را می‌شناسم که از رفتارهای وی تقلید می‌کنم؛

مورد سنجش قرار گرفته است. بعد تقلید از الگوهای مرجع ثانویه نیز با ۲ گویه: در بین همکلاسی‌ها و یا همکاران فرد شرط‌بندی را می‌شناسم که سعی می‌کنم از رفتارهای وی الگوبرداری کنم؛ در بین آشنایان فردی را می‌شناسم که سعی می‌کنم از رفتارهای وی الگوبرداری کنم؛ مورد بررسی قرار گرفته است. کلیه گویه‌های شاخص تقلید بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفته است.

به‌منظور بررسی ابعاد شرط‌بندی ورزشی از پرسشنامه اسمیت و همکاران (۲۰۱۳) بهره گرفته شده که سطح سنجش آن طیف لیکرت ۶ گزینه‌ای (۱: اصلاً، خیلی کم؛ ۲: کم؛ ۳: متوسط؛ ۴: زیاد؛ ۵: خیلی زیاد؛ ۶) می‌باشد.

جدول ۱: مقیاس میزان مصرف و تمایل به شربندی‌های ورزشی به تفیک گویه‌های مورد سنجش

<p>میزان مشارکت در شرط‌بندی‌های ورزشی در طول ۳ ماه اخیر میزان وقتی که صرف شرط‌بندی‌های ورزشی می‌کنید میزان پولی که صرف شرط‌بندی‌های ورزشی می‌کنید</p>	<p>مصرف شرط‌بندی‌های ورزشی</p>
<p>در آینده نیز به شرط‌بندی‌های ورزشی ادامه خواهیم داد شرط‌بندی در این هفته همه چیز را کامل و عالی می‌نماید اینکه از شرط‌بندی دست بکشیم، برایم غیرقابل تصور است هیچ فعالیتی برایم سرگرم کننده‌تر از شرط‌بندی‌های ورزشی نیست من مشتاقم تا بر روی رویدادهای ورزشی آینده نیز شرط‌بندی کنم</p>	<p>تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی</p>

اعتبار و روایی ابزار پژوهش

به‌منظور بررسی اعتبار ابزار پژوهش از روش اعتبار سازه تجربی که از طریق تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول حاصل شد، استفاده گردید و برای بررسی پایایی ابزار پژوهش نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که بعد پیوند افتراقی در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه ۰/۵۴۴ و بیشینه ۰/۷۱۰ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷۶؛ بعد تقویت‌کننده افتراقی در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه ۰/۵۱۲ و بیشینه ۰/۷۵۰ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷۵؛ بعد تعاریف در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه ۰/۶۸۵ و بیشینه ۰/۷۷۲ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱۹؛ بعد تقلید در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه ۰/۵۱۳ و بیشینه ۰/۶۸۸ و ضریب

آلفای کرونباخ $0/706$ ؛ بعد تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه $0/662$ و بیشینه $0/780$ و ضریب آلفای کرونباخ $0/861$ و در آخر بعد مصرف شرط‌بندی‌های ورزشی در شاخص تحلیل عاملی تأییدی دارای کمینه $0/774$ و بیشینه $0/896$ و ضریب آلفای کرونباخ $0/856$ می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

جدول ۲: شاخص‌های گرایش به مرکز و پراکندگی میزان مصرف و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی

بیشینه	کمینه	انحراف معیار	واریانس	میانگین	درصد	فراوانی		
۱۸	۳	۳/۹۲	۲۱/۷	۷/۸۹	۳۳/۸	۹۲	اصلاً	مصرف شرط‌بندی‌های ورزشی
					۲۹/۸	۸۱	کم	
					۲۷/۹	۷۶	متوسط	
					۸/۵	۲۳	زیاد	
۳۰	۵	۶/۵۲	۷۲/۶	۱۴/۷	۲۶/۱	۷۱	اصلاً	تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی
					۲۴/۳	۶۶	کم	
					۳۲/۷	۸۹	متوسط	
					۱۶/۹	۴۶	زیاد	

همان‌طور که شاخص‌های گرایش به مرکز و پراکندگی میزان مصرف و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی نشان می‌دهند، در بعد مصرف شرط‌بندی‌های ورزشی، $33/8$ درصد از دانشجویان تا به حال به شرط‌بندی‌های ورزشی نپرداخته‌اند، $29/8$ درصد میزان شرط‌بندی‌های آنها در سطح کم، $27/9$ درصد در سطح متوسط و $8/5$ درصد نیز در سطح بالا بوده است. در بعد تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی، $26/1$ درصد از دانشجویان، اصلاً تمایلی به شرط‌بندی‌های ورزشی نداشته، $24/3$ درصد تمایلی در سطح کم، $32/7$ درصد در سطح متوسط و $16/9$ درصد نیز از میزان تمایل سطح بالای خود خبر داده‌اند. در ادامه میانگین بعد مصرف شرط‌بندی‌های ورزشی ($7/89$) که دارای کمینه ۳ و بیشینه ۱۸ بوده و میانگین بعد تمایل شرط‌بندی‌های ورزشی ($14/7$) که دارای کمینه ۵ و بیشینه ۳۰ می‌باشد، گزارش شده است.

مقایسه میانگین میزان مصرف و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی بر اساس ویژگی‌های دموگرافیک

جدول ۳: تحلیل واریانس تیپولوژی پاسخگویان براساس شرطبندی‌های ورزشی و مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی

سطح معناداری	ضریب آزمون	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	فراوانی		
۰/۰۰۵	۲/۸۱۶	۲۷۰	۳/۶۹	۷/۱۴	۱۱۹	زنان	مصرف شرطبندی‌های ورزشی
			۴/۰۱	۸/۴۷	۱۵۳	مردان	
۰/۰۰۸	۲/۶۸۱	۲۷۰	۷/۱۹	۱۳/۵۲	۱۱۹	زنان	تمایل به شرطبندی‌های ورزشی
			۵/۸	۱۵/۶۳	۱۵۳	مردان	
۰/۰۰۰	۵/۳۸	۲۷۰	۳/۶۴	۸/۹۳	۱۵۸	مجرد	مصرف شرطبندی‌های ورزشی
			۳/۸۶	۶/۴۵	۱۱۴	متاهل	
۰/۰۰۱	۳/۳۷	۲۷۰	۶/۴۹	۱۵/۸۲	۱۵۸	مجرد	تمایل به شرطبندی‌های ورزشی
			۶/۲۵	۱۳/۱۶	۱۱۴	متاهل	
۰/۰۰۰	۲۷/۹۹	۲	۳/۷۴	۹/۴۱	۱۴۵	لیسانس	مصرف شرطبندی‌های ورزشی
			۳/۳۷	۶/۱۲	۱۱۹	فوق لیسانس	
			۳/۶۲	۶/۶۲	۸	دکتری	
۰/۰۰۰	۸/۴۱	۲	۶/۵۴	۱۶/۱۷	۱۴۵	لیسانس	تمایل به شرطبندی‌های ورزشی
			۶/۱۳	۱۳/۱۲	۱۱۹	فوق لیسانس	
			۵/۷۷	۱۱/۷۵	۸	دکتری	

۱۳۲

همان‌طور که تحلیل واریانس (جدول ۳) میزان مصرف و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی با توجه به ابعاد جمعیت‌شناختی دانشجویان نشان می‌دهد، دانشجویان پسر در مقایسه با دانشجویان دختر میزان مصرف (پسر: ۸/۴۷؛ دختر: ۷/۱۴) و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی بالاتری (پسر: ۱۵/۶۳؛ دختر: ۱۳/۵۲) داشته‌اند. همچنین، دانشجویان مجرد در مقایسه با دانشجویان متأهل میزان مصرف (مجرد: ۸/۹۳؛ متأهل:

۶/۴۵) و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی (مجرد: ۱۵/۸۲؛ متأهل: ۱۳/۱۶) بالاتری داشته‌اند و در ادامه دانشجویانی با سطح تحصیلات لیسانس در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری میزان مصرف (لیسانس: ۹/۴۱؛ فوق لیسانس: ۶/۶۲؛ دکتری: ۶/۲۶) و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی (لیسانس: ۱۶/۱۷؛ فوق لیسانس: ۱۳/۱۲؛ دکتری: ۱۱/۷۵) بالاتری را از خود گزارش داده‌اند.

مدل رگرسیونی مؤلفه‌های فرآیند یادگیری اجتماعی و میزان شرط‌بندی‌های ورزشی

جدول ۴: خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	ضریب R	ضریب تعیین	ضریب تعیین و اتسون	درجه آزادی	مجموع مربعات	ضریب F	سطح معناداری
همزمان	۰/۶۴۴	۰/۴۱۵	۰/۴۰۶	۱/۵۹۹	۴	۴۷/۲۷۶	۰/۰۰۰

۱۳۳

جدول ۵: آزمون رگرسیون تأثیرگذاری مؤلفه‌های یادگیری اجتماعی بر روی میزان شرط‌بندی‌های ورزشی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد بتا	ضریب T	سطح معناداری	ضرایب هم خطی	
	ضریب B	برآورد خطا				ضریب تحمل	واریانس تورم
مقدار عرض از مبدأ	-۶/۸۷۰	۱/۱۴۶		-۵/۹۹	۰/۰۰۰		
پیوندهای افتراقی	۰/۱۱۹	۰/۰۴۶	-۰/۱۹۱	۲/۶۱	۰/۰۱۰	۰/۴۰۸	۲/۴۴۸
تقویت‌کننده‌های افتراقی	۰/۱۰۶	۰/۰۲۳	-۰/۳۴۰	۴/۶۴	۰/۰۰۰	۰/۴۰۸	۲/۴۵۱
تعاریف (مثبت و خنثی‌ساز)	۰/۱۵۸	۰/۰۶۸	-۰/۱۲۷	۲/۳۳	۰/۰۲۱	۰/۷۳۵	۱/۳۶۰
تقلید	۰/۱۶۲	۰/۰۷۵	-۰/۱۲۸	۲/۱۷	۰/۰۳۱	۰/۶۳۴	۱/۵۷۸

متغیر ملاک: میزان شرط‌بندی‌های ورزشی

همان‌طور که مدل رگرسیون (جدول ۴) همزمان نشان می‌دهد، ضریب همبستگی

آزمون رگرسیون ۰/۶۴۴، ضریب تعیین مدل ۰/۴۱۵ گزارش گردیده است. به عبارت دیگر، آزمون رگرسیون نشان می‌دهد که مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی توانسته‌اند، ۰/۴۱۵ درصد از تغییرات به‌ازای یک واحد تغییر در میزان شرط‌بندی‌های ورزشی پاس‌خگویان را پیش‌بینی نمایند. سطح معنی‌داری آماره F کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و این بدان معنی است که تغییر نشان داده شده به‌وسیله مدل بر اثر اتفاق نیست. در جدول ۳، ضرایب بتا گزارش شده به‌ازای هر یک از مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی نشان می‌دهد که بهترین پیش‌بین میزان شرط‌بندی‌های ورزشی، تقویت‌کننده‌های افتراقی (۰/۳۴) و در مرتبه‌های بعدی پیوندهای افتراقی (۰/۱۹۱)؛ تقلید (۰/۱۲۸) و تعاریف مثبت و خنثی‌ساز (۰/۱۲۷) می‌باشند. در ادامه همان‌طور که ضرایب هم‌خطی (ضریب تحمل و ضریب واریانس تورم) نشان می‌دهند، فرض هم‌خطی متغیرهای مستقل، رد می‌گردند.^۱

مدل رگرسیونی مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی

جدول ۶: خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	ضریب R	ضریب تعیین	ضریب تعیین استاندارد	ضریب دوربین واتسون	درجه آزادی	مجموع مربعات	ضریب F	سطح معناداری
همزمان	۰/۶۸۹	۰/۴۷۴	۰/۴۶۶	۱/۵۸۰	۴	۱۳۶۶/۰۹۶	۶۰/۲۱۳	۰/۰۰۰

۱. هم‌خطی (Multicollinearity) اشاره به همبستگی متقابل سطح بالا و غیرقابل قبول متغیرهای مستقل پژوهش دارد و گویای این قضیه است که نمی‌توان تأثیرات متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته را از یکدیگر تفکیک نمود. (گارسن، ۲۰۱۲) بدین‌منظور محققین در مدل‌های رگرسیونی از ضرایب تحمل (Tolerance) و ضریب واریانس تورم (The Variation-Inflation Factor) به‌منظور بررسی هم‌خطی متغیرهای پیش‌بین استفاده می‌نمایند. در ارتباط با نمره قابل قبول ضریب تحمل در ادبیات پژوهشی این حوزه اعدادی مختلفی ذکر گردیده است که در این بین مورد وفاق‌ترین ضریب نمره ۰/۱۰ به‌عنوان حداقل نمره مجاز برای عدم هم‌خطی می‌باشد (تاباچنیک و فیدل، ۲۰۰۱)، هرچند در منابع دیگر میزان ۰/۲ (مینارد، ۱۹۹۵) و نیز ۰/۴ (گارسن، ۲۰۱۲) گزارش گردیده است. در مورد ضریب واریانس تورم نیز مقادیر مورد قبول در ادبیات پژوهش مختلف است. که از این میان حداقل سطح قبولی میزان نمره ۱۰ گزارش گردیده است (هائیر و همکاران، ۱۹۹۵)؛ مارکوارد، ۱۹۷۰ و نیرت و همکاران، ۱۹۸۹) و در منابع دیگر ضریب نمره ۵ (راجرسن، ۲۰۰۱)، ۴ و حتی ۲/۵ (پن و جکسون، ۲۰۰۸) نیز به‌عنوان سطوح قابل قبول تعیین شده‌اند.

جدول ۷: آزمون رگرسیون تأثیرگذاری مؤلفه‌های یادگیری اجتماعی بر روی تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی

ضرایب هم‌خطی	سطح معناداری	ضریب T	ضرایب استاندارد بتا	ضرایب غیر استاندارد		مدل	
				ضریب B	برآورد خطا		
وارانس تورم	ضریب تحمل						
	۰/۰۰۰	-۶/۴۳		۱/۸۰۴	-۱۱/۸۹۶	مقدار عرض از مبدأ	
۲/۴۴۸	۰/۴۰۸	۰/۰۰۲	۳/۱۶	۰/۲۲۰	۰/۰۲۷	۰/۲۲۷	پیوندهای افتراقی
۲/۴۵۱	۰/۴۰۸	۰/۰۰۰	۴/۵۶	۰/۳۱۷	۰/۰۳۶	۰/۱۶۴	تقویت‌کننده‌های افتراقی
۱/۳۶۰	۰/۷۳۵	۰/۰۴۱	۲/۰۵	۰/۱۰۶	۰/۱۰۷	۰/۲۲۰	تعاریف (مثبت و خنثی‌ساز)
۱/۵۷۸	۰/۶۳۴	۰/۰۰۰	۳/۶۵	۰/۲۰۳	۰/۱۱۷	۰/۴۲۸	تقلید
متغیر ملاک: تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی							

۱۳۵

همان‌طور که مدل رگرسیون (جدول ۶) هم‌زمان نشان می‌دهد، ضریب همبستگی آزمون رگرسیون ۰/۶۸۹، ضریب تعیین مدل ۰/۴۷۴ گزارش گردیده است. به عبارت دیگر، آزمون رگرسیون نشان می‌دهد که مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی توانسته‌اند، ۰/۴۷۴ درصد از تغییرات به‌ازای یک واحد تغییر در تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی پاسخگویان را پیش‌بینی نماید. سطح معنی‌داری آماره F کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و این بدان معنی است که تغییر نشان داده شده به‌وسیله مدل بر اثر اتفاق نیست. در جدول ۶، ضرایب بتا گزارش شده به‌ازای هر یک از مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی نشان می‌دهد که بهترین پیش‌بین تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی، تقویت‌کننده‌های افتراقی (۰/۳۱۷) و در مرتبه‌های بعدی پیوندهای افتراقی (۰/۲۲۰)؛ تقلید (۰/۲۰۳) و تعاریف مثبت و خنثی‌ساز (۰/۱۰۶) می‌باشند.

تحلیل واریانس تیپولوژی پاسخگویان از نظر فعالیت‌های شرط‌بندی ورزشی^۱ و مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی

۱. به‌منظور طبقه‌بندی دانشجویان از نظر شرط‌بندی‌های ورزشی در این پژوهش براساس نمرات میزان مشارکت در شرط‌بندی‌های ورزشی در طول ۳ ماه اخیر، میزان وقتی که فرد صرف شرط‌بندی‌های ورزشی می‌نماید، میزان پولی که فرد صرف شرط‌بندی‌های ورزشی می‌نماید، سه گروه افرادی با عدم شرط‌بندی ورزشی، افرادی با سابقه شرط‌بندی‌های گهگاهی و افرادی با سابقه شرط‌بندی‌های پاتولوژیک ایجاد شدند.

جدول ۸: تحلیل واریانس تیپولوژی پاسخگویان بر اساس شرطبندی‌های ورزشی و مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی

سطح معناداری	ضریب F	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	فراوانی		
۰/۰۰۰	۴۲/۵۹۵	۲	۵/۱۷	۲۳/۸۲	۸۴	عدم شرطبندی	پیوندهای افتراقی
			۶/۲۱	۲۷/۹۱	۱۳۱	شرطبندی گهگاهی	
			۴/۲	۳۲/۵۴	۵۷	شرطبندی پاتولوژیک	
			۶/۳۲	۲۷/۶۲	۲۷۲	کل	
۰/۰۰۰	۵۹/۴۰۷	۲	۱۱/۱۱	۵۶/۸۷	۸۴	عدم شرطبندی	تقویت‌کننده‌های افتراقی
			۱۰/۸۷	۶۶/۶۳	۱۳۱	شرطبندی گهگاهی	
			۸/۷۶	۷۶/۴۲	۵۷	شرطبندی پاتولوژیک	
			۱۲/۶۱	۶۵/۶۷	۲۷۲	کل	
۰/۰۰۰	۱۸/۲۷۳	۲	۳/۲۲	۱۲/۳۱	۸۴	عدم شرطبندی	تعاریف (مثبت و خنثی‌ساز)
			۲/۹۷	۱۳/۶۰	۱۳۱	شرطبندی گهگاهی	
			۲/۵۱	۱۵/۳۹	۵۷	شرطبندی پاتولوژیک	
			۳/۱۵	۱۳/۵۸	۲۷۲	کل	
۰/۰۰۰	۲۶/۷۰۸	۲	۳/۰۵	۱۲/۹۵	۸۴	عدم شرطبندی	تقلید
			۲/۸۶	۱۵/۱۱	۱۳۱	شرطبندی گهگاهی	
			۲/۴۲	۱۶/۳۳	۵۷	شرطبندی پاتولوژیک	
			۳/۱	۱۴/۷۰	۲۷۲	کل	

۱۳۶

همان‌طور که آزمون F (جدول ۸) نشان می‌دهد، تفاوت معناداری بین تیپولوژی پاسخگویان از نظر شرطبندی‌های ورزشی با توجه به مؤلفه‌های فرایند یادگیری اجتماعی وجود دارد و افرادی که به شرطبندی‌های پاتولوژیک و بیش از حد مشغول‌اند، از بالاترین میزان پیوندهای افتراقی، تقویت‌کننده‌های افتراقی، تعاریف مثبت و خنثی‌ساز و الگوهای رفتاری تقلیدآمیز در مقایسه با افرادی با شرطبندی‌های گهگاهی و افرادی با عدم شرطبندی برخوردارند. به‌گونه‌ای دقیق‌تر، افرادی که گرفتار شرطبندی‌های پاتولوژیک و بیش از حد هستند، در بعد پیوند افتراقی (عدم شرطبندی: ۲۳/۸۲؛ شرطبندی گهگاهی: ۲۷/۹۱؛ شرطبندی پاتولوژیک: ۳۲/۵۴)؛ تقویت‌کننده‌های افتراقی (عدم شرطبندی: ۵۶/۸۷؛

شرط‌بندی گهگاهی: ۶۶/۶۳؛ شرط‌بندی پاتولوژیک: ۷۶/۴۲؛ تعاریف مثبت و خنثی‌ساز (عدم شرط‌بندی: ۱۲/۳۱؛ شرط‌بندی گهگاهی: ۱۳/۶؛ شرط‌بندی پاتولوژیک: ۱۵/۳۹) و الگوهای رفتاری تقلیدآمیز (عدم شرط‌بندی: ۱۲/۹۵؛ شرط‌بندی گهگاهی: ۱۵/۱۱؛ شرط‌بندی پاتولوژیک: ۱۶/۳۳)؛ تأثیرات بالاتری را در زمینه شرط‌بندی‌های ورزشی از جانب محیط اجتماعی و فرهنگی که در آن زندگی می‌کنند، دریافت داشته‌اند و بالعکس دانشجویانی که سابقه شرط‌بندی ورزشی ندارند، در فرایند یادگیری اجتماعی از جانب محیط اجتماعی و فرهنگی خود تأثیرات کمتری را در ارتباط با شرط‌بندی‌های ورزشی دریافت نموده‌اند.

نتیجه‌گیری

با توجه به رویکردهای اجتماعی مرتبط با شرط‌بندی، فعالیت‌های شرط‌بندی می‌توانند به‌عنوان پیامد محیط اجتماعی، فرهنگی و ساختاری زندگی افراد در نظر گرفته شود (برین^۱ و دیگران، ۲۰۱۲) محققین در این حوزه (مک‌گوان، ۲۰۰۴ و مک‌میلان^۲، ۲۰۰۷) مدعی‌اند که شرط‌بندی برساختی اجتماعی بوده و در این میان افرادی که به شرط‌بندی‌های ورزشی مشغول‌اند، به‌عنوان کنشگرانی آزاد یا تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی فرض می‌گردند. به‌عنوان مثال نتایج تحقیقات گواه این مدعاست که نگاه مثبت خانواده و یا دوستان فرد به فعالیت‌های شرط‌بندی، پیش‌بین مناسبی برای میزان مشارکت در شرط‌بندی‌های ورزشی است (هانس و دیگران، ۲۰۱۴) در این ارتباط تئوری یادگیری اجتماعی ایکرز، مدعی است که ۴ عامل نقش مهمی در فعالیت‌های کجروانه همچون شرط‌بندی ورزشی دارند: پیوندهای افتراقی، تقویت‌کننده‌های افتراقی (اجتماعی و غیراجتماعی)، الگوهای رفتاری (یادگیری نیابتی^۳) و تعاریف مطلوب رفتارهای انحرافی و غیرقانونی مثل شرط‌بندی‌های ورزشی. بدین‌منظور نمونه‌ای به حجم ۲۷۲ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت به‌عنوان گروه نمونه انتخاب گردیده و سعی گردید تئوری یادگیری اجتماعی در زمینه رفتارهای انحرافی چون شرط‌بندی دانشجویان به آزمون کشیده شود.

در زمینه وضعیت دموگرافیک دانشجویان و میزان مصرف و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی نتایج این پژوهش به‌طور خلاصه نشان داد دانشجویان پسر در مقایسه با دانشجویان دختر میزان مصرف و تمایل به شرط‌بندی‌های ورزشی بالاتری داشته‌اند.

1. Breen
2. McMillen
3. Vicarious Learning

همچنین، دانشجویان مجرد در مقایسه با دانشجویان متأهل میزان مصرف و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی بالاتری را گزارش داده و در ادامه دانشجویانی با سطح تحصیلات لیسانس در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری میزان مصرف و تمایل به شرطبندی‌های ورزشی را از خود نشان داده‌اند.

به عقیده ایکرز (۱۹۷۹) رفتارهای انحرافی همچون شرطبندی‌های ورزشی در اشکال آنلاین و چایی، واکنش و نتیجه میزان ارتباط با اشخاص و سایر منابع اجتماعی است که به‌طور مستقیم رفتارهای انحرافی را تشویق می‌نماید، در این ارتباط همان‌طور که این پژوهش نشان داده است، دومین عامل پیش‌بین در زمینه میزان مشارکت (۰/۱۹۱) و تمایل به (۰/۲۲۰) فعالیت‌های شرطبندی ورزشی پیوندهای افتراقی دانشجویان با افراد قمارباز با در نظر گرفتن مدت آشنایی، اولویت ارتباط، شدت ارتباط و فراوانی تماس با این افراد می‌باشد. به‌عبارت دیگر، نظریه ایکرز در این زمینه نشان می‌دهد که آن دسته از افرادی که از میزان پیوندهای افتراقی بیشتری با افراد قمارباز برخوردارند، بیشتر نیز به‌سمت رفتارهای انحرافی چون انحراف ورزشی سوق پیدا می‌کنند و نتایج این بعد با یافته‌های تحقیقات، ایکرز و همکاران (۱۹۷۹، علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲، علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱؛ علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳؛ وریل، ۲۰۰۵، لی و همکاران، ۲۰۰۴؛ ایکرز و کوکران، ۲۰۱۰ نیز قرابت و نزدیکی دارد.

بعد دیگر مورد تأکید نظریه یادگیری اجتماعی تقویت‌کننده‌های افتراقی هستند، در این ارتباط عواملی چون بازدارندگی‌های رسمی و غیررسمی، بالانس هزینه و فایده رفتارهای انحرافی همچون شرطبندی‌های ورزشی، میزان تداخل با سایر فعالیت‌های زندگی از جمله عواملی هستند، که فرایند درگیر شدن فرد در شرطبندی‌های ورزشی را تسهیل نموده و یا منع می‌نماید، همان‌طور که این پژوهش نیز نشان داد، بعد پیوندهای افتراقی دانشجویان با در نظر گرفتن شرطبندی‌های ورزشی مهم‌ترین عامل پیش‌بین رفتارهای مذکور در دو سطح میزان مشارکت فعلی (۰/۳۴) و میزان تمایل (۰/۳۱۷) می‌باشد. به‌عنوان مثال، میزان بازدارندگی رسمی و غیررسمی که افراد با آن در محیط زندگی مواجه هستند، قطعیت، شدت و سرعت بازدارندگی‌های رسمی و قانونی، واکنش اطرافیان فرد نسبت به رفتارهای غیر قانونی فرد، بالانس هزینه - فایده و تداخل شرطبندی‌های ورزشی با فعالیت‌های درسی، اجتماعی و شغلی دانشجویان نقش مهمی در فعالیت‌های شرطبندی ایفا می‌نماید. به‌عنوان مثال، اگر دانشجو دریابد، که بازدارنده‌های رسمی، چندان واکنشی به شرطبندی‌های ورزشی ندارند، یا والدین، دوستان فرد، وی را

به فعالیت‌های انحرافی چون شرط‌بندی‌های ورزشی تشویق نموده و یا واکنشی خنثی به رفتارهای مذکور داشته باشند، فرد متمایل به چنین رفتارهای انحرافی، فرایند مشارکت در فعالیت‌های شرط‌بندی را آسان‌تر دانسته و به میزان بیشتری درگیر این فعالیت‌ها می‌گردد، چنین یافته‌ای با نتایج پژوهش‌های ایکرز و همکاران، ۱۹۷۹؛ لی و همکاران، ۲۰۰۴؛ وریل، ۲۰۰۵؛ علیوردی‌نیا، ۱۳۹۲؛ علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱ و علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳ که در پی تبیین مناسب جهت رفتارهای انحرافی بوده‌اند، نیز همسو است. در ارتباط با الگوهای رفتاری، نظریه ایکرز مدعی است، الگوهای مرجع رفتاری، آن‌دسته از افرادی که فرد به‌نوعی آنها را مورد ستایش قرار داده و سعی می‌نماید، از سبک و شیوه‌های رفتاری آنها پیروی نماید، نقش مهمی در ارتکاب فرد به رفتارهای انحرافی دارند، اگر افراد مورد نظر درگیر چنین رفتارهایی باشند، این افراد هم به‌راحتی چنین رفتارهایی را طی فرایند تقلید و الگوبرداری تکرار خواهد نمود، همان‌طور که این پژوهش نیز نشان داد بعد تقلید از الگوهای مرجع رفتاری به‌عنوان یکی از ارکان اصلی پیش‌بین میزان مشارکت دانشجویان در رفتارهای شرط‌بندی (۰/۱۲۸) و میزان تمایل به انجام چنین رفتارهایی (۰/۲۰۳) در آینده می‌باشد. این نتیجه با پژوهش ایکرز، ۱۹۷۹؛ لی و همکاران، ۲۰۰۴؛ وریل، ۲۰۰۵؛ علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱ و علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳ همسویی دارد. همچنین به‌عقیده ایکرز، تعاریف، بر جهت‌گیری فرد در قبال رفتارهای انحرافی چون شرط‌بندی‌های ورزشی تأثیر دارد، اگر این جهت‌گیری مثبت و یا خنثی‌ساز باشد، فرد به‌راحتی به رفتارهای انحرافی دست خواهد زد و اگر از تفکرات منفی نسبت به شرط‌بندی‌های ورزشی برخوردار باشد، فرایند مشارکت در شرط‌بندی با مشکل همراه می‌گردد، در این میان همان‌طور که این پژوهش نیز نشان داد، تعاریف، چهارمین عامل مهم و پیش‌بین میزان مشارکت (۰/۱۲۷) و تمایل به شرط‌بندی (۰/۱۰۶) بوده است، به‌عنوان مثال، در این شرایط افرادی که به شرط‌بندی می‌پردازند، با دو دسته از تعاریف رفتارهای انحرافی خود را توجیه می‌نمایند، در وهله اول، آنها با اشاره به این رفتارهایشان مغایرتی با ارزش‌های اخلاقی خود یا جامعه نداشته به استمرار فعالیت مذکور پرداخته و در وهله دوم، در توجیه چنین رفتارهایی با فرافکنی، مقصر دانستن دیگران و حتی خنثی تلقی نمودن چنین الگوهای رفتاری، به استمرار آن مبادرت می‌ورزند. چنین یافته‌ای با نتایج تحقیقات ایکرز و همکاران، ۱۹۷۹، لی و همکاران، ۲۰۰۴، وریل، ۲۰۰۵، علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱ نیز همسو است. به‌طور کلی همان‌طور که این پژوهش نشان داد، تئوری

فرایند یادگیری اجتماعی ایگرز، مدل و چارچوبی مناسب به منظور تبیین رفتارهای انحرافی همچون شرطبندی‌های ورزشی است، چرا که این چارچوب نظری توانسته است ۰/۴۱۵ درصد از تغییرات در بعد مشارکت در شرطبندی‌های ورزشی و ۰/۴۷۴ درصد از واریانس‌های بعد تمایل به مشارکت در شرطبندی را تبیین نماید.

دلالت‌های سیاستی تئوری یادگیری اجتماعی در باب شرطبندی‌های ورزشی

برای تئوری یادگیری اجتماعی سیاست‌های بازدارنده و یا کاهش‌دهنده رفتارهای انحرافی و کجروانه، به سمت تنظیم تعاملات متقابل فرد با افراد کجرو جهت‌گیری می‌شود. در این راستا می‌باید ارتباطات فرد (فردی که به شرطبندی می‌پردازد) با افراد منحرفی که فرد را در معرض (محیط) چنین رفتارهای منحرفانه‌ای قرار می‌دهند، محدود گردیده و تحت کنترل قرار بگیرد. (وار، ۲۰۰۱: ۱۸۹) در نتیجه با توجه به چارچوب مفروض یادگیری اجتماعی، سیاست‌های پیشگیرانه اولیه شامل پیشگیری، کنترل و بازپروری (درمان) است، اگر رفتارهای مجرمانه و انحرافی از طریق فرایند یادگیری اجتماعی پیوندها، تقلید، تعاریف و تقویت در محیط زندگی فرا گرفته شده و حفظ می‌گردد (درونی می‌گردد)، لذا احتمال شناسایی رفتارهایی چون شرطبندی‌های کجروانه و غیرقانونی در مسیری مشابه با احتمالات محیطی یکسان که به تخطی از قانون بینجامد نیز ممکن است. (ایگرز، ۲۰۱۰: ۸۹)

بنابراین تئوری یادگیری اجتماعی برنامه‌های پیشگیرانه را در اولویت کار خویش قرار داده و سعی در اصلاح رفتارهای کجروانه از طریق پیوندهای افتراقی نو و مثبت دارد. بدین ترتیب این تئوری از سیاست‌های پیشگیرانه‌ای چون برنامه‌های تفریحی بعد از مدرسه یا فصل تابستان برای نوجوانان استقبال می‌نماید. چنین برنامه‌های تفریحی و نظارت‌شده‌ای همچون فوتبال، فعالیت‌های هنری و آموزشی، کودکان و نوجوانان را به سمت دوستی‌های سالم، مثبت و سازنده سوق می‌دهد. (هنری و اینستادر^۱، ۲۰۰۶: ۱۹۸) در بعدی دیگر، نظارت دقیق والدین بر دوستی‌ها و روابط فرزندان یکی دیگر از برنامه‌هایی است که این تئوری در اولویت کار خویش قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، اگر این فرض اصلی را بپذیریم که با پیوندهای افتراقی، فرد با اشخاصی آشنا و تعامل می‌نماید که درگیری شرطبندی‌های غیرقانونی هستند، لذا ایجاد محدودیت و نظارت بر کنش‌های متقابل فرزندان با اطرافیان احتمال تعاملات مستقیم و غیرمستقیم با چنین افرادی نیز

1. Henry & Einstadter

کاهش می‌یابند. یکی از مهم‌ترین دلالت‌های سیاستی این تئوری بر این باور بنیادین استوار است که در محیطی که فرد رفتارهای کجروانه‌ای چون شرط‌بندی‌های غیرقانونی را فرا می‌گیرد، این افراد می‌باید از طریق برنامه‌های بازدارنده و الگوهای جامعه‌پذیری مجدد، بار دیگر توانمندی خود را به‌دست آورند. در این نگاه، قطع پیوندهای افتراقی با افراد کجرو (افرادی با سابقه شرط‌بندی‌های غیرقانونی) منجر به بازپروی و جامعه‌پذیری مجدد فرزندان در مسیر دلخواه و امن می‌گردد.

همچنین به‌منظور معکوس کردن فرایند یادگیری اجتماعی مذکور در گروه‌های هدف، باید طیف گسترده‌ای از برنامه‌های کاربردی همچون مشاوره‌های مثبت و سازنده با گروه‌های هم‌الانی که با فرد ارتباط نزدیک دارند، برنامه‌های خانوادگی و مدرسه‌محور بر پایه آموزش‌های سازنده و جهت‌دار، برنامه‌های پیشگیرانه/آموزشی در اوقات فراغت، برنامه‌های ترمیمی مبتنی بر تغییر عقیده نسبت به شرط‌بندی‌های غیرقانونی، تغییر الگوهای مرجع این گروه و کند کردن فرایند تقلید از گروه‌های اولیه و ثانویه با جایگزینی الگوهای رفتاری مناسب، برنامه‌های پیشگیرانه به‌منظور مهار و محدود کردن کنش‌های فرد با افراد کجرو و برنامه‌های آموزشی با محوریت آگاهی‌بخشی نسبت به مضرات و خطرات درگیری در این فعالیت‌های کجروانه را در دستور کار خویش قرار دهند. (هنری و اینستادر، ۲۰۰۶: ۱۹۸)

به‌گفته‌ی ایکرز (۲۰۱۰: ۸۹) از آنجایی که رفتارهای کجروانه‌ای چون شرط‌بندی‌های غیرقانونی از طریق پیوند، تقویت، تعاریف و تقلید فرا گرفته می‌شود، برنامه‌های پیشگیرانه از طریق فراگیری رفتارها و الگوهای فکری مثبت، به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر مؤلفه‌های یادگیری اجتماعی تأثیر می‌گذارد. تحقیقات صورت گرفته مطابق با چنین دلالت‌های سیاستی (کریسی، ۱۹۵۵؛ ویکز، ۱۹۵۸ و ایمپری و اریکسون، ۱۹۷۲) با اجرای برنامه‌هایی کاربردی با محوریت فشارهای گروهی و تغییر الگوهای کجروانه، بر این باورند که پویایی‌های گروهی می‌توانند به‌تغییر نگرش، تعاریف و جهت‌گیری فکری گروه هدف انجامیده و رفتارهای کجروانه را به کمترین میزان مطلوبیت برسانند، به‌عبارتی دیگر، کاربردی‌ترین مکانیسم برای اعمال فشار گروهی بر اعضا را می‌توان در گروه‌های کاملاً سازمان‌یافته‌ای دید که با هدف تغییر الگوهای رفتاری شکل گرفته و بر کنش گروهی هدایت‌شده^۱ متمرکز هستند.

در برنامه‌های دیگر، گیونز (۱۹۶۵: ۱۵۱) بر گروه درمانی مبتنی بر تغییر الگوهای رفتاری و فکری افراد کجرو متمرکز گردید، مهم‌ترین مزیت گروه درمانی در این است که

مشارکت‌کنندگان را به اعمال فشار بر یکدیگر (تغییر رفتار و جهت‌گیری فکری) تشویق می‌نماید. در واقع گروه درمانی نمایانگر شکلی از روابط اولیه است که در آن تغییرات رفتاری، همانند مکانیسم‌هایی که در آن شکل‌گیری عقیده و تغییر رفتار در گروه‌های اولیه مرسوم اتفاق می‌افتد، صورت می‌گیرد. در برنامه کاربردی دیگر، براکمن و ولف (۱۹۸۷) با استفاده از مدل آموزش خانوادگی، با دادن دستورالعمل‌های سازنده به خانواده، والدین را مجاب نمودند تا مهارت‌های اجتماعی، اکادمیک و ماقبل حرفه‌ای^۱ را به فرزندان آموخته و روابط مثبت و متقابل خود را با نوجوانان حفظ نمایند و از این طریق الگوهای رفتاری و فکری افراد کجرو را تغییر دادند. در برنامه‌هایی مشابه، مرکز یادگیری اجتماعی ارگان^۲ (دیشیون و دیگران، ۱۹۹۹؛ دیشیون و دیگران، ۱۹۹۲؛ پاترسون، ۱۹۷۵؛ پاترسون و چمبرلین، ۱۹۹۴؛ پاترسون و دیگران، ۱۹۸۵، ۱۹۹۱، ۱۹۸۹؛ رید و دیگران، ۲۰۰۲ و اشنایدر و پاترسون، ۱۹۹۵) از طریق برنامه‌های پیشگیرانه و آموزشی مربوط به مدرسه، گروه همالان و خانواده سعی نمودند رفتارهای کجروانه در نوجوانان را با به‌کارگیری اصول یادگیری اجتماعی کاهش دهند. بنابر یافته‌های مرکز ارگان، رفتار کودکان و نوجوانان و کنش متقابل با دیگران در خانواده و در گروه همالان فرا گرفته می‌شود. (دیشیون و دیگران، ۱۹۹۲: ۲۵۵-۲۵۴) به‌عبارتی دیگر، تربیت ضعیف فرزندان احتمال واکنش‌های قهری فرزندان را افزایش می‌دهد و سطوح بالای رفتارهای قهری فرزندان مانع فرزندپروری منصفانه، سازگار و مؤثر والدین نیز می‌گردد که منجر به بروز رفتارهای کجروانه می‌گردد. (ایکرز، ۲۰۱۰: ۹۱)

به‌طور کلی آنچه این تئوری در باب تبیین رفتارهای کجروانه‌ای چون شرط‌بندی‌های غیرقانونی مدعی است، نشان می‌دهد که چنین رفتارهایی از طریق فرایندهای تقلید، الگوبرداری، تقویت‌کننده‌های افتراقی فرا گرفته می‌شود. در بعد الگوبرداری فرد شرط‌بندی را از کنش متقابل خود با اطرافیان و دیگران مهم فرا می‌گیرد، اگر فرد دریابد که شرط‌بندی پیامدهای مثبتی برای گروه مرجع مورد نظرش داشته است، وی نیز به احتمال زیاد چنین رفتارهایی را تقلید می‌نماید، در بعدی دیگر احتمال ارتباط برقرار کردن با دیگران کجرویی که شرط‌بندی‌های غیرقانونی را تشویق می‌کنند، افزایش می‌یابد. در نهایت چنین فردی ایده‌هایی مطلوبی را نیز راجع به شرط‌بندی گسترش می‌دهد - ایده‌هایی که دربردارنده تعاریف مثبت و خنثی‌کننده رفتارهای کجروانه است، این تعاریف در مرحله

1. Prevocational
2. Oregon

آخر شرط‌بندی‌های ورزشی را به‌گونه‌ای مثبت توجیه و تسهیل می‌نمایند. (ایکرز، ۲۰۱۰: ۹۷ و ایکرز و سیلرز، ۲۰۰۴: ۱۰۱) با توجه به اهمیت محیط اجتماعی که فرد در آن به‌سر می‌برد و اهمیت کنش‌های متقابل وی با اطرافیان، قانونگذاران و مسئولین نهادهای تربیتی همچون رسانه‌ها، نهادهای آموزشی و دانشگاهی می‌باید به تعریف و اجرای برنامه‌های فرهنگی، بازدارنده و ترمیمی بپردازند که رفتارهای کجروانه‌ای چون اقدام به شرط‌بندی‌های غیرقانونی را به مسیر درست و مثبت هدایت نماید، در نتیجه می‌توان پیشنهادهای کاربردی زیر را با توجه به نظریه یادگیری اجتماعی به‌منظور کاهش فعالیت‌های شرط‌بندی ارائه داد: مسئولین و برنامه‌ریزان فرهنگی در سطح رسانه ملی و محلی می‌توانند با تولید برنامه‌های فرهنگی - آموزشی نسبت به مضرات شرط‌بندی، عدم هماهنگی با موازین شرعی و ارائه الگوهای جانشین، از میزان تمایل نوجوانان و جوانان به سمت این دست از فعالیت‌ها بکاهند. در سطح خانواده، می‌توان با ارائه جزوات آموزشی و فرهنگی، اولاً والدین را به نظارت بیشتر بر رفتار و دامنه ارتباطات فرزندان ترغیب نمود، ثانیاً با تأکید بر نقش الگوهای مرجع همچون اعضای خانواده، گروه همالان در فرایند یادگیری اجتماعی، علاوه بر تغییر الگوهای رفتاری اعضای خانواده (افرادی که مبادرت به شرط‌بندی می‌کنند) و در صورت لزوم محدودیت ارتباط با این افراد در بین اعضای خانواده و گروه همالان، از میزان تمایل فرد به شرط‌بندی‌های ورزشی بکاهند.

در سطح دیگر، خانواده‌های که با چنین مشکلی در بین اعضای خود مواجه‌اند، می‌توانند با فراهم کردن جلسات مشاوره و روان‌شناسی برای اعضای خانواده از میزان تمایل افراد به این فعالیت‌ها بکاهند. در سطحی دیگر مسئولین می‌توانند با برگزاری برنامه‌های پیشگیرانه برای گروه‌های هدف (خانواده‌هایی که سابقه فعالیت‌های شرط‌بندی را دارند) الگوهای رفتاری و شناختی آنها را به مرور زمان با الگوهای مثبت و جانشین از طریق مشاوره‌های گروهی، بحث‌های گروهی و آزاد تغییر دهند. گروه درمانی، خانواده درمانی از جمله مهم‌ترین برنامه‌های کاربردی است که می‌توان علاوه بر تغییر الگوهای رفتاری والدین با فرزندان، به آگاهی‌بخشی و نظارت بیشتر بر رفتارهای فرزندان نیز بینجامد. در سطح دانشگاهی مسئولین می‌توانند با توجه به اهمیت این پدیده در سطح استان، با برگزاری همایش‌ها و نشست‌های دانشگاهی و علمی با محوریت شیوع شرط‌بندی‌های ورزشی و مضرات آن، ضمن ارائه راهکارهای علمی، به آگاهی‌بخشی جمعی نیز پرداخته و نهادهای اجرایی را ترغیب به مشارکت و حمایت از برنامه‌های پیشگیرانه نمایند.

منابع

۱. سایت تحلیلی خبری عصر ایران. (۱۹ خرداد، ۱۳۸۹). <http://www.asriran.com/fa/news/11984>.
۲. سایت خبری تابناک. (۱۶ دی، ۱۳۹۳). <http://www.tabnak.ir/fa/news/464283>.
۳. سایت خبری ایلنا. (۲۴ اسفند، ۱۳۹۲). <http://www.ilna.ir>.
۴. سایت خبری رجانیوز. (۱۴ مهر، ۱۳۹۲). <http://tnews.ir/news/8a3e17946726.html>.
۵. علیوردی‌نیا، اکبر. (۱۳۹۲). مطالعه رفتارهای پرخطر دانشجویان. فصلنامه توسعه اجتماعی. دوره هفتم. شماره ۳.
۶. علیوردی‌نیا، اکبر و حمید حیدری. (۱۳۹۱). کاربست تجربی نظریه یادگیری اجتماعی ایکرز در مطالعه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان. مجله جامعه‌شناسی ایران. سال ۱۳. شماره ۱ و ۲.
۷. علیوردی‌نیا، اکبر؛ اعظم ملک‌دار و محمدرضا حسینی. (۱۳۹۳). تخلفات رایانه‌ای در میان دانشجویان دانشگاه مازندران: آزمون تجربی نظریه یادگیری اجتماعی ایکرز. مجله جامعه‌شناسی ایران. سال ۱۵. شماره ۲.
۸. علیوردی‌نیا، اکبر؛ حیدر جانعلیزاده و سجاد عمرانی دهکهان. (۱۳۹۴). بررسی نقش یادگیری اجتماعی در تقلب دانشگاهی. فصلنامه بررسی مسائل اجتماعی ایران. سال ۶. شماره ۲.

۱۴۴

9. Abbott, D. A.; S. L. Cramer. & S. D. Sherrets. (1995). Pathological Gambling and the Family: Practice Implications. *Families in Society*. 76: 213-219.
10. Akers, R. L. & G. F. Jensen. (2006). The Empirical Status of Social Learning Theory of Crime and Deviance: The Past, Present, and Future. In F. T. Cullen; J. P. Wright. & K. R. Blevins. (Eds.). *Taking Stock: The Status of Criminological Theory*. (pp. 37-76). New Brunswick, NJ: Transaction.
11. Akers, R. L. (2010). Social Learning Theory and the Treatment and Prevention of Delinquency. In S. H. D. Hugh & D. Bar Low. (Ed.). *Criminology and Public Policy, Putting Theory to Work*. (pp. 84-105): Temple University Press. Philadelphia.
12. Akers, R. L. (1985). *Deviant Behavior: A Social Learning Approach*. (3rd ed). Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
13. Akers, R. L. (1998). *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*. Boston: Northeastern University Press.
14. Akers, R. L. & C. S. Sellers. (2004). *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*. (4th ed). Los Angeles: Roxbury Publishing.
15. Akers, R. L.; M. D. Krohn; L. Lanza-Kaduce. & M. Radosevich. (1979). Social Learning and Deviant Behavior: A Specific Test of a General Theory. *American Sociological Review*. 44. 636-655.
16. Akers, R. L.; A. J. La Greca; J. K. Cochran. & C. S. Sellers. (1989). Social Learning Theory and Alcohol Behavior among the Elderly. *Sociological Quarterly*. 30. 625-638.
17. Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
18. Barnes, G. M.; J. W. Welte; J. H. Hoffman. & B. A. Dintchef. (1999). Gambling and Alcohol Use among Youth: Influences of Demographic, Socialization, and Individual Factors. *Addictive Behaviors*. 24 (6): 749-767.
19. Braukmann, C. J. & M. M. Wolf. (1987). Behaviorally-Based Group Homes for juvenile

- offenders. In *Behavioral Approaches to Crime and Delinquency: A Handbook of Application, Research, and Concepts*. Ed. E. K Morris & C. J. Braukmann. 135-159. New York: Plenum Press.
20. Breen, H.; N. Hing; A. Gordon & J. Buultjens. (2012). Meanings of Aboriginal Gambling Across New South Wales, Australia. *International Gambling Studies*. 12: 2. 243-256.
21. Brownfield, D. & K. Thompson. (2002). Distinguishing the Effects of Peer Delinquency and Gang Membership on Self-Reported Delinquency. *Journal of Gang Research*. 9(2). 1-10.
22. Burgess, R. & R. L. Akers. (1966). A Differential Association-Reinforcement Theory of Criminal Behavior. *Social Problems*. 14. 363-383.
23. Burgess, R. L. & R. L. Akers. (1966). A Differential Association-Reinforcement Theory of Criminal Behavior. *Social Forces*. 14. 128-147.
24. Chappell, A. T. & A. R. Piquero. (2004). Applying Social Learning Theory to Police Misconduct. *Deviant Behavior*. 25. 89-108.
25. Coakley, J. (2015). *Sport in Society: Issues and Controversies*. Eleven Edition. McGraw-Hill Publication.
26. Cressey, D. R. (1955). Changing Criminals: The Application of the Theory of Differential Association. *American Journal of Sociology*. 61: 116-120
27. Crist, S. (1998). All Bets Are off. *Sports Illustrated*. 88(3). 82-92.
28. Delaney, T. (2008). *Basic Concepts of Sports Gambling: An Exploratory Review*. State University of New York at Oswego.
29. Delfabbro, P. & L. Thrupp. (2003). The Social Determinants of Youth Gambling in South Australian Adolescents. *Journal of Adolescence* 26(3): 313-330.
30. Delfabbro, P. H. & A. L. LeCouteur. (2008). *Australasian Gambling Review*. (4th Ed.). Adelaide: Independent Gambling Authority of South Australia.
31. Derevensky, J. L. & R. Gupta. (2000). Youth Gambling: A Clinical and Research Perspective. *Journal of Gambling Issues*. 2: 1-11.
32. Dickson, L.; J. L. Derevensky. & R. Gupta. (2008). Youth Gambling Problems: Examining Risk and Protective Factors. *International Gambling Studies*. 8(1): 25-47.
33. Dishion, T. J.; G. R. Patterson. & K. A. Kavanagh. (1992). An Experimental Test of the Coercion Model: Linking Theory, Measurement, and Intervention. In *Preventing Antisocialbehavior: Interventions from Birth Through Adolescence*. Ed. J. McCord & R. E. Tremblay. 253-282. New York: Guilford Press.
34. Dishion, T. J.; J. McCord. & F. Poulin. (1999). When Interventions Harm: Peer Groups and Problem Behavior. *American Psychologist*. 54: 755-764.
35. Emerson, M. W.; J. P. Whelan; R. West; A. Meyers; C. McCausland. & J. Leullen. (2007). Perceived Availability, Risks, and Benefits of Gambling among College Students. *Journal of Gambling Studies*. 23(4): 395-408.
36. Empey, L. T. & M. L. Erickson. (1972). *The Provo Experiment: Evaluating Community Control of Delinquency*. Lexington, Mass: Lexington Books.
37. Flom, P. L.; S. R. Friedman; B. J. Kottiri; A. Neaigus. & R. Curtis. (2001). Recalled Adolescent Peer Norms Towards Drug Use in Young Adulthood in a Low-Income. *Minority Urban Neighborhood*. *Journal of Drug Issues*. 31(2). 425-443.
38. Frey, James H. (1996). Gambling on Sport: Policy Issues. Pp. 193-201 in *Sport in Contemporary Society*. Edited by D. Stanley Eitzen. New York: St. Martins Press.
39. Garson, D. (2012). *Testing Statistical Assumption*. Statistical Associates Publishing.
40. Gibbons, D. (1965). *Changing the Lawbreaker: The Treatment of Delinquents and Criminals*. Englewood Cliffs. N. J: Prentice-Hall.
41. Gupta, R. & J. L. Derevensky. (1998). Adolescent Gambling Behavior: A Prevalence Study and Examination of the Correlates Associated with Problem Gambling. *Journal of Gambling Studies*. 14 (4): 319-345.
42. Hair, J. F. Jr.; R. E. Anderson; R. L. Tatham. & W. C. Black. (1995). *Multivariate*

- Data Analysis*. (3rd ed). New York: Macmillan.
43. Hanss, D.; R. Mentzoni; P. Delfabbro; H. Myrseth. & S. Pallesen. (2014). Attitudes Toward Gambling among Adolescents. *International Gambling Studies*. 14: 3. 505-519.
  44. Hardoon, K. K.; R. Gupta. & J. L. Derevensky. (2004). Psychosocial Variables Associated with Adolescent Gambling. *Psychology of Addictive Behaviors*. 18 (2): 170-179.
  45. Henry, S. & W. J. Einstadter. (2006). *Criminological Theory: An Analysis of Its Underlying Assumptions*. Oxford. UK: Rowman & Littlefield Publishers.
  46. Hwang, S. & R. L. Akers. (2007). Substance Use by Korean Adolescents: A Cross-Sectional Test of Social Learning, Social Bonding, and Self-Control Theories. In R. L. Akers. & G. F. Jensen. (Eds.). *Social Learning Theory and the Explanation of Crime*. (pp. 39-63). New Brunswick. NJ: Transaction Publishers.
  47. Insley, R.; L. Mok. & T. Swartz. (2004). Issues Related to Sports Gambling. *Australian & New Zealand Journal of Statistics*. Vol 46. Issue 2: 219-232.
  48. Jaquith, S. M. (1981). Adolescent Marijuana and Alcohol Use: An Empirical Test of Differential Association Theory. *Criminology*. 19(2). 271-280.
  49. Marquardt, D. W. (1970). Generalized Inverses, Ridge Regression, Biased Linear Estimation, and Nonlinear Estimation. *Technometrics*. 12. 591-256.
  50. Kristiansen, S. & S. M. Jensen. (2011). Prevalence of Gambling Problems among Adolescents in the Nordic Countries: An Overview of National Gambling Surveys 1997-2009 Prevalence of Gambling Problems among Adolescents 1997-2008. *International Journal of Social Welfare*. 20(1): 75-86.
  51. Kristiansen, S.; M. Trabjerg & G. Reith. (2015). Learning to Gamble: Early Gambling Experiences among Young People in Denmark. *Journal of Youth Studies*. 18: 2. 133-150
  52. Krohn, M. D.; W. F. Skinner; J. L. Massey. & R. L. Akers. (1985). Social learning theory and Adolescent Cigarette Smoking: A Longitudinal Study. *Social Problems*. 32. 455-473.
  53. LaPlante, D. A. & H. J. Shaffer. (2007). Understanding the Influence of Gambling Opportunities: Expanding Exposure Models to Include Adaptation. *American Journal of Orthopsychiatry*. 77(4): 616-623.
  54. Larimer, M. E. & C. Neighbors. (2003). Normative Misperception and the Impact of Descriptive and Injunctive Norms on College Student Gambling. *Psychology of Addictive Behaviors*. 17. 235-243
  55. Lee, C. (2013). Deviant Peers, Opportunity, and Cyberbullying: A Theoretical Examination of a New Deviance, A Thesis Submitted in *Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Arts* in Criminology & Criminal Justice. Department of Criminology & Criminal Justice in the Graduate School Southern Illinois University Carbondale.
  56. Lee, G.; R. Akers. & M. Borg. (2004). Social Learning and Structural Factors in Adolescent Substance Use. *Western Criminology Review*. 5(1). 17-34.
  57. Magoon, M. E. & G. M. Ingersoll. (2006). Parental Modeling, Attachment, and Supervision as Moderators of Adolescent Gambling. *Journal of Gambling Studies*. 22(1). 1-22.
  58. McGowan, R. & J. McGowan. (2013). Sports and Internet Gambling: A Friendly Wager or a Threat to the Integrity of the Game? Available at SSRN: <http://ssrn.Com/Abstract=2267617> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2267617>.
  59. McGowan, V. (2004). How Do We Know What We Know? Epistemic Tensions in Social and Cultural Research on Gambling 1980-2000. *Journal of Gambling Issues*. 11. Retrieved 20 June 2011 from <http://jgi.camh.net/doi/full/10.4309/jgi.2004.11.11>.
  60. McMillen, J. (2007). Cross-Cultural Comparisons. In G. Smith; D. Hodgins. & R. Williams. (Eds.). *Research and Measurement Issues in Gambling Studies*. Ch. 18. (pp.465-489). Burlington. MA: Academic Press.
  61. Menard, S. (1995). *Applied Logistic Regression Analysis: Sage University Series*

- on *Quantitative Applications in the Social Sciences*. Thousand Oaks, CA: Sage.
62. Moodie, C. & F. Finnigan. (2006). Prevalence and Correlates of Youth Gambling in Scotland. *Addiction Research and Theory*. 14(4): 365–385.
63. National Opinion Research Center. (1999). *Gambling Impact and Behavior Study*. Chicago: National Opinion Research Center. University of Chicago.
64. Neal, P.; P. H. Delfabbro. & M. O'Neil. (2005). *Problem Gambling and Harm: Towards a National Definition*. Gambling Research Australia: Melbourne.
65. Neter, J.; W. Wasserman. & M. H. Kutner. (1989). *Applied Linear Regression Models*. Homewood, IL: Irwin.
66. Nower, L. J.; L. Derevensky. & R. Gupta. (2004). The Relationship of Impulsivity, Sensation Seeking, Coping and Substance Use in Youth Gamblers. *Psychology of Addictive Behaviors*. 18(1): 49-55.
67. Orford, J.; M. Griffiths; H. Wardle; K. Sproston. & B. Erens. (2009). Negative Public Attitudes Towards Gambling: Findings from the 2007 British Gambling Prevalence Survey Using a New Attitude Scale. *International Gambling Studies*. 9. 39-54
68. Pan, Y. & R. T. Jackson. (2008). Ethnic Difference in the Relationship between Acute Inflammation and Serum Ferritin in *US Adult Males*. *Epidemiology and Infection*. 136. 421-431.
69. Patterson, G. R. (1975). *Families: Applications of Social Learning to Family Life*. Campaign, Ill. Research Press.
70. Patterson, G. R. & P. Chamberlain. (1994). A Functional Analysis of Resistance during Parent Training Therapy. *Clinical Psychology: Science and Practice*. 1: 53–70.
71. Patterson, G. R. & T. J. Dishion. (1985). Contributions of Families and Peers to Delinquency. *Criminology*. 23: 63–79.
72. Patterson, G. R.; B. D. DeBaryshe. & E. Ramsey. (1989). A Developmental Perspective on Antisocial Behavior. *American Psychologist*. 44: 329–335.
73. Patterson, G. R.; D. Capaldi. & L. Bank. (1991). The Development and Treatment of Childhood Aggression. In *The Development and Treatment of Childhood Aggression*. Ed. D. Pepler & R. K. Rubin. 139-168. Hillsdale, Ill: Erlbaum.
74. Productivity Commission. (1999). *Australia's Gambling Industries*. Canberra: Productivity Commission.
75. Productivity Commission. (2008). *Gambling—Issues Paper*. Canberra: Productivity Commission.
76. Reid, J. B. & M. Eddy. (2002). Preventive Efforts During the Elementary School Years: The linking of the Interest of Families and Teachers. (LIFT) Project. In *Antisocial Behavior in Children and Adolescents: A Developmental Analysis and Model for Intervention*. Ed. J. B. Reid. G. R. Patterson. & J. Snyder. 219-233. Washington, D. C. American Psychological Association.
77. Rickwood, D.; A. Blaszczynski; P. Delfabbro; N. Dowling & K. Heading. (2010). *The Psychology of Gambling, APS Review Paper Final*. Prepared by the APS Gambling Working Group.
78. Rogers, P. & P. Webley. (1998). *It Could be US! A Cognitive and Social Psychological Analysis of Individual and Syndicate Based National Lottery Play in the UK, Unpublished Manuscript*. University of Exeter
79. Rogerson, P. A. (2001). *Statistical Methods for Geography*. London: Sage.
80. Sellers, C. S. & T. L. Jr. Winfree. (1990). Differential Associations and Definitions: A Panel Study of Youthful Drinking Behavior. *International Journal of the Addictions*. 25. 755-771.
81. Shaffer, H. J. & M. N. Hall. (2010). Updating and Refining Prevalence Estimates of Disordered Gambling Behavior in the United States and Canada. *Canadian Journal of Public Health* 92: 168-172.
82. Shaffer, H. J.; R. LaBrie. K. M. Scanlan. & T. N. Cummings. (1994). Pathological Gambling among Adolescents: Massachusetts Gambling Screen (MAGS). *Journal of Gambling Studies*. 10: 339-362.
83. Shead, N. W.; J. L. Derevensky. & R. Gupta. (2010). Risk and Protective Factors Associated with Youth Gambling. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*. 22: 39–58.
84. Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. New York: Free Press.

85. Skinner, W. F. & A. M. Fream. (1997). A Social Learning Theory Analysis of Computer Crime among College Students. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 34. 495-518.
86. Smith, D. P.; R. G. Pols; M. W. Battersby. & P. W. Harvey. (2013). The Gambling Urge Scale: Reliability and Validity in a Clinical Population. *Addiction Research and Theory*. 21(2): 113–122.
87. Snyder, J. J. & G. R. Patterson. (1995). Individual Differences in Social Aggression: A test of a Reinforcement Model of Socialization in the Natural Environment. *Behavior Therapy*. 26: 371–391.
88. Sproston, K.; B. Erens. & J. Orford. (2000). *Gambling Behaviour in Britain: Results from the British Gambling Prevalence Survey*. London: The National Centre for Social Research
89. Stinchfield, R.; N. Cassuto; K. Winters. & W. Latimer. (1997). Prevalence of Gambling among Minnesota Public School Students in 1992 and 1995. *Journal of Gambling Studies*. 13(1): 25-48.
90. Tabachnick, B. G. & L. S. Fidell. (2001). *Using Multivariate Statistics*. (4th ed.). Boston. MA: Allyn and Bacon
91. Tsitsika, A.; E. Critselis; M. Janikan; G. Kormas. & D. A. Kafetzis. (2010). Association between Internet Gambling and Problematic Internet Use among Adolescents. *Journal of Gambling Studies*. 27(3): 389-400.
92. Turner, N.; A. Ialomiteanu.; A. Paglia-Boak. & E. Adlaf. (2011). A Typological Study of Gambling and Substance Use among Adolescent Students. *Journal of Gambling Issues*. 25: 88–108
93. Vacek, H. (2011). *The History of Gambling*. Center for Christian Ethics at Baylor University.
94. Verrill, S. (2005). *Social Structure and Social Learning in Delinquency: A Test of Akers' Social Structure-Social Learning Model, a Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy*. Department of Criminology, College of Arts and Sciences. University of South Florida.
95. Vitaro, F.; M. Brendgen; R. Ladouceur. & R. E. Tremblay. (2010). Gambling, Delinquency, and Drug Use During Adolescence. Mutual Influences and Common Risk Factors. *Journal of Gambling Studies*. 17: 171–190.
96. Volberg, R. (1994). Replication Studies of Problem Gambling. *Paper Presented at the 10th International Conference on Gambling and Risk-Taking*. Montreal.
97. Volberg, R.; A. R. Gupta; M. D. Griffiths; D. Ólason. & P. Delfabbro. (2010). An International Perspective on Youth Gambling Prevalence Studies. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*. 22: 3-38.
98. War, M. (2001). The Social Origins of Crime: Edwin Sutherland and the Theory of Diffrencial Association. In *Explaining Criminals and Crime*. Ed. R. Paternoster & R. Bachman. Los Angeles: Roxbury Press. pp. 182-191.
99. Weeks, H. A. (1958). *Youthful Offenders at Highfi Elds*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
100. Williams, R. J.; B. L. West. & R. I. Simpson. (2007). *Prevention of Problem Gambling: A Comprehensive Review of the Evidence*. Report prepared for the Ontario Problem Gambling Research Centre. Guelph, Ontario, Canada.
101. Winfree, L. T. Jr. & C. T. Griffiths. (1983). Social Learning and Adolescent Marijuana Use: A Trend Study of Deviant Behavior in a Rural Middle School. *Rural Sociology*. 48(3). 219-239.
102. Winfree, L. T. Jr.; C. T. Griffiths. & C. S. Sellers. (1989). Social Learning Theory Drug Use, and American Indian Youths: A Cross-Cultural Test. *Justice Quarterly*. 6. 395-417.
103. Winters, K. C.; R. D. Stinchfield. & J. Fulkerson. (1993a). Toward the Development of an Adolescent Gambling Problem Severity Scale. *Journal of Gambling Studies*. 9(1): 63-84.
104. Winters, K. C.; R. Stinchfield. & J. Fulkerson. (1993b). Patterns and Characteristics of Adolescent Gambling. *Journal of Gambling Studies*. 9(4): 371-386.
105. Wynne, H.; G. Smith. & D. Jacobs. (1996). *Adolescent Gambling and Problem Gambling in Alberta*. Edmonton: Alberta Alcohol and Drug Abuse Commission.
106. Zhang, L. & S. F. Messner. (2000). The Effects of Alternative Measures of Delinquent Peers on Self-Reported Delinquency. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 37(3). 324-337.